

OBROUČKOVÝ ČASOPIS PRE ZÁBAVU A POUČENIE.

OBRÁZKOVÝ ČASOPIS PRE ZÁBAVU A POUČENIE.

Zodpovedný redaktor:

ANDREJ TRUHLÝ - SYTNIANSKY.

Roč. VII.

Turč. Sv. Martin, 30. Novembra 1876.

Číslo 11.

Hasič.

Obrázok z veľkomestského života.

Od *Milosl. Dumého*.

(Pokračovanie.)

V.

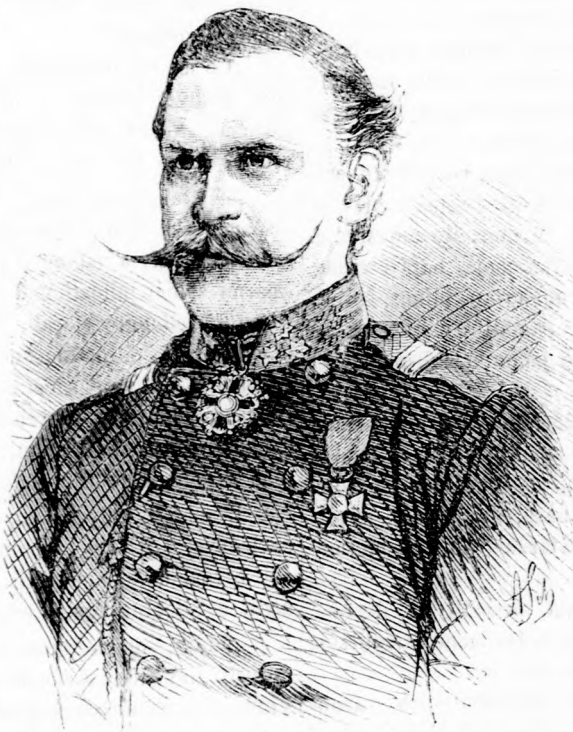
Nad domom Seltenreichovým ťažké mraky zavisly. Štyri srdcia upadly do ťažkých bôlov, do veľkého trápenia. Klárka, tá veselá a bezstarostná

Klárka, obveselujúca každé srdce, čo sa jej sblížilo, bola zronená, zkorútená a nehovorila ani slova. Smutno bolo poďivať sa na ňu. Nemo, jakobys len stien jej podoby videl, chodila sem a tam; každému sa vyhýbala, samotu hľadala. A keď bola sama, trudno, hlboko sa zamyslela, ťažko si vzdychala a horko plakala. Prachom zapadlé ležaly knihy, nôtý. Chyžná ani do jej chyže nazrieť nesmela.

Zavreté bolo ustavične piano. Ešte len nedávno tak utešene kvetúci kvietok mladosti — smútna Klárka väšla, hynula. Otec, ktorý predtým len svojej milej dcére žil, tak sa zdalo, ustydol ku nej, do svojej chyže sa zamykal

a v spoločnosti Ignáca Stieglitza často sa bavieval, i z domu von s nim často chodieval.

Temná ubohá starena, ktorá mala i tak dost na svojom kríži a nešťastí, musela v tomto dome, kde jej predtým tak dobre bolo, snášať bôle srdca. Več jej šlo o syna! Vedela, že Branko i Klárka sú nešťastnými, a to je nešťastím i jej samej. — Ťažko tu vysloviť, ktoré z týchto dobrých srdce viacej trpelo, viacej

Branko Alimpič.

boľastilo! Že nie najmenšia miera bólu dostala sa i Roziene za podiel, to môžeme smelo tvrdiť. Dozvedela sa, že je temná matkou Brankovou, a v tom okamžení, keď by sa nad tou šťastnou náhodou života, čo ju k nej priviedla, bola mala potešiť, už zase meč bólu prenikol jej utrápené srdce. V tom okamžení, keď sa najbližšou domnievala byť k Brankovi, zbadala, že je na veky s ním rozlúčená; bo doznala sa nielen o tom, že v dome tomto má Branko svoju matku, ale i to, že Klárka je jeho — milenkou.

Bol utešený podvečer.

Slnko práve zapadalo.

Branko s Klárkou stáli u okna v sladkom rozhovore a pozerali v tú stranu, kde sa slniečko so svetom lúčilo.

„To je náš osud,“ poznamenala clivo Klárka, „i my sme tomu slnku podobní. Ono vychodí ráno, aby zase každý večer zapadlo; i my sa schodíme, aby sme sa zase rozlúčili.“

„Ale to slnko každým ránom, milá moja, v krajšej vychodí podobe, ozdobe; i naša láska je každým dňom mocnejšia, vrúcejšia, spanilejšia,“ tvrdil nadšený Branko.

„Pekné je to slnko, Branko môj lubý, utešené; nieto mu rovného svetla na nebi; ale jak často ho zastierajú mraky, takže sa nám zdáva, staby ho nebolo.“

„Ono preca svieti, bárs ho i mrak prikrýva, a nie len človek sám, ale každá zelinka a bylínka cíti, že ním žije a jestvuje. Tak i my, drahá Klárka moja, bárs i vzdialení, bár i jedon druhého nevidíme, preca len v sebe žijeme, v pamäti a v srdeci sa nosíme a iste cítime, že jedon bez druhého byť a žiť nemôžeme!“

Tak tvrdil rozhorlený vrelou lúbosťou jary Branko a zavrel spanilý predmet lúlosti svojej, devu utešenú, vo vernú náruč svoju.

„Len by i lásku našu, drahý môj, mraky neprikryly,“ šoptala Klárka s jakousi smutnou predtuchou.

Sotva to vyriekla, otvorily sa dvere a starý pán Seltenreich s Ignáčom Stieglitzom vstúpili k milujúcim sa.

Pán Seltenreich pozdravil jich vážno-prísnou tvárou; Stieglitz opovržené pozrel na Branka, ktorý ho prísnym pozorom pre-

meral, takže sa temer potočil, keď sa ku Klárke nachýlil, aby jej ruku poľúbil.

„Vážne slovo mám ku tebe, dcéra moja!“ započal otec.

„Vďačne sa vzdialim,“ riekol Branko, „abych nebol nepríležitostým.“

„Môžeš ostať, synku!“ uspokojil ho starý pán, „tys náš starý známy. Chodievaš do domu, môžeš vedieť i o rodinných našich záležitostiach; bez tak na dlho tajomstvom nebudú. Zostaň len, synku.“

Branko mimovoľne siahol rukou po operadle stoličky a držal sa ho, nič dobrého netušiac.

Klárka bľadla a rozpačite pozerala hneď na Branka, hneď na otca; na Stieglitzu sa ani len neozrela, jakoby ho ani tu nebolo bývalo; tento zase nijako sa nevedel vynajst vo svojej novej situácii. Všade mu ten prekliaty hasič stál v ceste.

„Klárka moja,“ začal starý pán, „tys už nie viac dietaťom. Tie časy, keď si sa s Brankom na Rákoši hrávala, už dávno minuly. Prišla doba prísna života; treba sa i o budúcnosť postarať.“

„Čo ma po budúcnosti, pokiaľ mi ty žiješ, otče drahý!“ hodila sa Klárka do otcovho náručia. „Nechaj ma v mojej bezstarostnosti; veď sa dobrý Pán Boh o budúcnosť postará.“

„Nie tak, dcéra moja!“ opravoval ju otec; „viem, že sa Boh o nás stará, ale na to dal rodičom dietky a ustanovil jich na miesto seba šafarmi svojej milosti nad nimi, aby sa o ne verne a svedomite starali. Viem, čo je mojou povinnosťou. A potom som i trochu sobec: vyznám ti úprimne, dcéra moja, som starec zodraný, zunovaný, potrebujem pohodlia, oddychu. Keď ta raz vydám, odpociniem si pri tebe a mojom dobrom zaťovi.“

Branko zavzdychal si, už tušil, čo bude nasledovať. Klárka zbládnutá prosila otca, aby o tom ďalej nehovoril. Ale otec nedal sa myliť a Stieglitz rástol od radosti.

„Vidíš, dcéra moja,“ pokračoval neuprositeľný otec, „čas uchodí a my sa míňame s ním. Čas je, abych sa o teba postaral, totiž o tvoj vydaj. Tu máš, hľa, i družbu i mladého zaťa!“

„Kto bude tým družbom?“ pýtala sa otca trasúcim sa hlasom Klárka.

„Ktože by mohol byť iný, lež priateľ tvojej mladosti,“ odvetil otec dobrosrdečne, „naš dobrý Branko.“

Branko bol zničený.

Klárka potočila sa k pohovke. „Moje slnko zakrývajú mraky!“ vzdychla si z hlboka.

„A tu ti mám šťastia predstaviť mladého zaťa,“ riekol nemilosrdný otec, pojmúc Stieglitzu za ruku.

„Nikdy!“ zvolala Klárka zmužile. Po-pošla k Brankovi a chopiac ho za ruku slovila: „Moje srdce volilo, tu je osvoboditeľ môjho života, tu je môj mladý zať, alebo — smrť!“

Seltenreich zkamnel.

Stieglitz škripal zubami.

Branko ubieral sa von dvermi.

„Neopušt ma, vidina srdca môjho!“ volala a zmizla za ním utrápená Klárka.

O samote zostalý otec s nádejným zatom radili sa spolu. Všetkeho príčinou je Branko, tak súdili. Nezkúsené dievča on obalamutil. Zostali spolu dlho a radili sa. Stieglitz číhal na bohatú partiu, jeho otec mal priateľské pomery vždy k Seltenreichovi; tento zas chcel deére opatřit dobrú partiu: a len teraz badal, jak bol neopatrným otcom, keď Brankovi dovolil prístup do domu.

V najbližších dňoch rozlúčila sa temná matka s domom Seltenreichovým a šla bývať na Rákoš. Brankovi bol prístup do domu zabránený. A tá ubohá Rozienna stála zase tak osamelá, opustená na tom šírom svete, jako prv. Stieglitz vedel i ju z domu vyhrýzť a ona s jedncročným výplatkom obdarovaná vzdialila sa z neho.

VI.

Skvelá palota stojí na Vacovskom boulevarde a v nej jednoduché, ale utešené dievča sa prechádza. Zdá sa, jakoby si obdivovalo ten skvos tých priestranných teremov a zas jakoby veľiké oblúbenie nachodilo v nich. Ale to sa len nám tak zdá. Nestojí ani jedno, ani druhé. Pravda, že sa tá deva prechodi sem tam sa ohliadajúc po skvostnej palote, ale jej myšlienky ďaleko z tadeto, Boh dobro-

titív sám vie, kam uletujú, zabiehajú. Ne-zaneprázdňuje skvos teremov paloty jej dušu, ona iným predmetom je zaujatá, iným predmetom sa zaoberá. Ona by iste nedbala preč byť z paloty tej, ďaleko na mieste inom, asnaď i s iným, a jestliby už i tu mala zo-trvať, tak by si žiadala i tu dlief snad s iným. To, to bol pravý stav srdca dievčiny zádum-čivej, utešenej.

Ale povedzme si, kde sme? Sme v palote grófa Stárayho, v palote grófký — Amandy.

A kto je tá deva zádumčivá v tej palote skvosnej? Rozienna! — Chcete vedieť, kde sa tu vzala? Jako prišla? Čo tu robí?

Slúži.

Po tom osudnom čase, keď sa naši známi rozpřehli, hľadala si Rozienna službu ďalej. Našla ju u grófký Amandy. Prišla do služby dobrej, výnosnej, pokojnej, výbornej. Paniu mala dobrú i pána výborného, ktorého ale málo vídala; on väčším dielom sedával v kasíne so seberovnými bohatými magnátmi pri kartách, domácnosť tešila ho málo. Na ostatniu čelaď ponosovať sa tiež nemohla. Bolo to miesto, jakého si ani v Pešti nájsť netrúfala. A preca tak zdá sa, že nenie spokojnou. Aspoň jej vzozrenie o niečom takom svedčí: oči vyplakané, tvár bladá, na celej jej podstate jakýsi smútok rozliaty. Či to len okamžitá žalosť? Snad ju pani pre niečo máličko vyhřešila a ona si preto, jako to citlivé chyžné obyčajne robia, poplakala?

Nenie to vo veci. A čo? Hneď sa do-zvieme.

Rozienna nevedela sa hneď prvé dni po príchode svojom do paloty grófskej dost pre-dívať na tom, že mladá grófká, ktorej na tom svete mimo ptačieho mlieka, jako sa hovorí, nič nechybálo, vždy bola tak smutná, nechutná, zasmušilá. Nemocnou sa natolko nez-dala byť, mimo jestliby to nemoc a rana srdiečka byť mala. A iste, iste Rozienna dobre hádala! Pani nikam rada nechodila; keď k nej nektorá priateľka prišla, i tu bolo patrné pri nej, jako sa núdi, jako jej to nenie k vóli. So svojimi knihami, novinami a pianom najradšej len sama sa bavievala. Nič ju ne-tešilo, nič nezajímalo. K obloku by ju nebol bárs jaký krik a hluk privábil a čoby trú-

benie okolo Jericha bola slyšala, nebola by sa zo svojho lethargického sediska ani len pohnula. Ale jestli zavznel hlas hasičskej trúbky na ulici, to skočila jako laňka, otvorila okno, dívala sa za utekajúcimi hasičmi. až pokiaľ jej len z pred očí nezmizli. Čo v tom nachodila? Čo ju to mohlo tak veľmi zaujímať? . . .

Jedného dňa ráno čítala grófka Amanda noviny. Bola práve pri toilette a Rozienka jej pomáhala. Bolastne vykrikla a noviny vypadly jej z ruky. Rozienka tak sa nalakala, že sotva bolo duše v nej, i myslela, že snáď citlivej, nervoznej grófkke ublížila, pichnúce ju ihlicou do hlavy. Ale iná bola jej výkriku príčina! To, čo tam stálo v tých novinách, to pohlo grófkku k výkriku a temer k omdletiu. Jako k sebe prišla, skočila a do svojej ložnice odkvapila. Rozienka zodvihla noviny. Sotva počala čosi čítať, to sa s ňou porobilo, čo s jej paňou . . . vykrikla . . . a temer tiež do mdloby upadla.

Grófka vrátila sa na výkrik Rozienkin. Pani i služka ztrápené obe, vyjavené dívaly sa jedna na druhú. Videly, badaly, že obe pokolomútily tie nešťastné noviny. Grófka vzala noviny opäť a zmizla.

V novinách stálo: „Veliteľ pešťbudínskych hasičov, gróf Edmund Széchényi, spolu i s oddielnym veliteľom, menom Brankom Podhradským, odobrali sa do Carihradu, pozvaní súc tureckou vládou, aby sriadili dla vzorky uhorského hasičského sboru i v Carihrade podobný sbor.“

Táto zpráva tak nastrašila veľmi i Amandu i Rozienku.

Rozienka zamyslela sa hlboko po odchode veliteľky svojej zo salonu. Čím viac myslela, tým viac prichádzala k tej závierke, že jich obe táto zpráva tak nalakala. Čím viac ďalej ešte húpala o veci, tým viac sa jasnily jej myšlienky, až konečne tak súdila: že grófkku polakal snáď odchod hlavného veliteľa Széchényiho, ju ale oddielneho veliteľa hasičského, Branka. Tak to muselo byť; lebo znakom toho i to, čo už prv zkúsila, že Amandu trúbka hasičská tak veľmi zaujíma.

Teraz celý stav veliteľkyn jasným sa jej byť zdal, teraz chápaná už tú grófsku chladnú

domácnosť. Domová pani miluje iného . . . a gróf snáď tiež hľadá mimo domu náhradu, keď ho doma nikdy niet. Ale jedon deň ju zase vyrazil z tejto koľaje. Pri usporadovaní paninej chyže prišlo jej do rúk čosi, čoho sa viacej nalakala lež hromu, viacej lež chýru v tých novinách. Bol to svetlopisný obrázok, bola to podobizna Brankova. Ano, Branko to bol! Či by mala snáď grófka z rodiny niekoho jemu podobného? Nemožno, však bol i v hasičskej rovnošate! Teda i pani i služka jedného ľúbily? Obe sa pre odchod Brankov lakaly a smútily? A Klárka ubohá, čo ho tak ľúbila, čo Stieglitz pre neho opustil, opovrhnut chcela: jaký to chaos! Hlava sa ubohej Rozienke pri týchto myšlienkach točila a srdce puknutím hrozilo. Či na nej kliatba spočíva a na jej láske, a či je Branko šuhaj ľahkomyslný, iným veľkomestským švihákom podobný, ktorý všade, kam sa obráti, ženské srdcia si vydobýva? . . . Ale veď Brankovi to ani z očí nevyzerá! Snáď je on sám toho najmieň vinným, snáď ani nevie o tom, že ho všade, v nízkych chyžkách i palotách milujú? Jakokoľvek je to, ale ona cíti, že je tá najnešťastnejšia stvora na svete, že jej srdce ubohé bôlom zomálieť musí!

Smutné zvuky vyluzovala jedného večera jemnými prstami grófka Amanda zo svojho piana, tak že za ňou stojaca Rozienka slzy vylieval musela. Tak dojemne hrala, tak smutne znel znion Amandin.

„Čo plačeš, Rozienka?“ pýtala sa razom od piana povstala grófka služby svojej.

„Tá smutná hra ma núti k tomu, osvietená pani!“ hovorila opýtaná pokorne.

„V skutku nič iného, Rozienka?“

Rozienka si vzdychla a Amanda tiež.

Grófka posadila sa na pohovku a blahosklonne pokynula služke, by si sadla blízko nej. Amanda žiadala od Rozienky, aby jej dôverne vyrozprávala svoj životopis.

Rozienka rozpovedala jej svoj pôvod, ale ačkoľvek až do toho času, kým ku grófkke neprišla, vylícila svoje osudy, o Brankovi mlčala. Grófka nebola spokojná, hanblivá deva so sklopeným zrakom i to zjavil musela. Keď bola u konca a zpomenukla Klárku a jej lásku ku Brankovi, zavzdychla si Amanda.

Keď prepustila Rozienku, vrhla sa opäť na pohovku, zakryla si rukama tvár, triasla sa na celom tele, i zúfale zvolala:

„Nešťastná ja — on lúbi Kláru!“

VII.

Temná matka Brankova odobrala sa od pyšného Seltenreicha zase na Rákoš. Jej bez toho panský dom nikdy nebol po vôli. Podhradský so svojou Magdalenou privítali ju vďačne, a keď sa o pýche boháča Seltenreicha dozvedeli, desaťkrát jej vďačnejší boli. Podhradský dostal chuť, že s temnou švagrinou do Viedne cestovať bude a tam ju liečiť dá; lebo on vždy bol tej mienky, že sa jej zrak prinavrátiť môže, ale u Pešťanských okulistov nenie vraj tej vedy a tej šikovnosti, čo u Viedeňských. To on od mnohých počul a tomu i pevne veril. Darmo spierala sa temná tomu, aby si pre ňu nerobil daromné ustávanie a nákladky; ona že vie, že jej pomoci nenie, a že je to už jej los, trpieť až do skonania. Podhradský nedal sa myliť vo svojom predsavzatí a pod krátkym časom bol s ňou na ceste do Viedne. Tak si to vyrátali, že práve vtedy po čas jích bavenia sa mal z Carihradu ta sa vrátiť jej drahý syn Branko.

Branko v Carihrade so svojim veliteľom mal plné ruky práce. K ohebnosti a k hasičskej spôsobilosti učiť pohodlných Turkov — nebolo ľahkou úlohou! Došli uznania za svoje ustávanie a jeho veliteľ tak bol oblúbeným, že sa za dlhší čas mienil zabaviť v pohostinom Carihrade. Branko vyznačil sa po čas ohňa i tam. Muzulmani obdivovali zručnosť a obratnosť giaura a závideli mu ju. Nie jeden sa na bradu prorokovu prisahal, že obratnejšieho šuhaja nevidel ani medzi bašibozukmi, ani Heregovincami a Černohorcami, a za tými ver on ďaleko stál na zad.

Brankovi sa v Carihrade nasrže nelúbilo a neraz si myslel, že čoby ho tým najvyšším pánom Turci zpravili, že by nebol v stave medzi nimi vydržať. Je to docela iný, kresťanovi odporný spôsob života! Nečistota kuká naňho z každého kúta. To bolo do nevydržania. Jiedlá a byty, bárs u popredných

Turkov boli uhospodení, preca byly nečisté, nekludné.

Branko sišiel sa i s kresťanmi a rád sa s nimi shovoril, zabavil; ale preca nebol to požitok ducha taký, jako keď sa v domovine so seberovnými sišiel, zabavil. Iný vetor veje, iný duch panuje, iný spôsob žitia vládne — na východe. Za šťastného by sa bol pokladal, keby čím skorej bol mohol Carihradu chrbát ukázať. Ale to nezáviselo od neho. Veliteľ nechcel ho do toho času prepustiť, pokiaľ úlohu svoju nepreviedli, sbor hasičský, na spôsob Pešťbudínskeho ustrojený, nesriadili.

A Branka nielen nevlúdne pomery východného života, ale ešte viacej stav jeho srdca moril, nepokojil, tak že len jako na trňoch sa tu vynachádzal. Veď on nemal vôle, otčinu v tom čase opustiť, keď srdce jeho pukalo. No, musel to urobiť na silu. Polo to dielo Stieglitzovo, aby Branko bol z blízkosti Klárkinej a Seltenreichovcov odpratany. Intrigantovi prišlo pozvanie od vlády tureckej na veliteľa hasičov Pešťbudínskych práve vhod, a on vedel vec ta doviest, že si veliteľ Branka vyvolil za sprievodčieho. Brankovi srdce pukalo, ale u hasičov je jako u vojakov: veliteľ rozkáže a podriadený muž slepo počúva.

Tak dostal sa Branko do Carihradu.

Seltenreich so Stieglitzom plesali.

Klárka dozvedela sa len pozdejšie o tom, a ani najmenej neváhala. dielo to poštilému Stieglitzovi pripísať a privlastniť.

Ubohá Klárka bola na polutovanie!

S lúbiacim srdcom stála staby na púšti osamelá.

Predmet jej lásky bol ďaleko za horami, za dolami. Nemala ani jednej duše, ktorej by sa bola zdôverila, ktorá by jej bola rozumela, ktorá by ju bola v tých nevyslovne hrozných mukách a bolastach srdca potešila, uspokojila.

Jej milovaný otec, zaslepený leskom sveta, chce obetovať sám dieťa svoje, jediné dieťa svoje, ktoré predtým tak miloval! On síce tvrdí vždy, že láska otcovská k dcére tak mu jednať káže; blahobyť budúcnosti dcérinej že to so sebou nesie. Klárka je na vydaj, otec dľa svojej rodičovskej povinnosti musí hladieť dcéru svoju opatrit v takej rodine,

v takom dome, do jakého ona patrí. Komukolvek nesmie on sveriť poklad svoj jedinký.

Stieglitz je potomok vzácnjej, bohatej veľkomestskej rodiny, šuhaj vzdelaný, muž pre ňu. Tak hovoril rozum „zkúseného“ otca; no ináč cítilo ľúbosťou horiace srdce dcéry!

Práve preto bol i stav srdce oboch rozdielny.

Srdce otcovo bolo spokojné a blažené z tej príčiny, že si dcéru dobre vydá. Srdce dcérino zúfalo si, že ho nemilému, nelúbenému obetovať otec chce.

Stieglitz mal úplné svolenie otcovo; ale srdce Klárkino vydobyť nevedel; ač sa dosť namáhal, nedarilo sa mu to. Pekné reči nepomáhaly, na tie Klárka ani najmieň nepodbala, a jestli ju Stieglitz pri vstupe do domu Seltenreicha smutnou našiel, to mohol vopred byť presvedčený, že smútok jej príchod jeho ešte zväčší. Na dary a iné tým podobné prosriedky, jakými si junáci srdcia mladých zbožňovaných devíc získať zvykli, nesmel ani pomyslieť. To všetko by mu u Klárky nebolo pomohlo.

Jakokolvek bol priam z počiatku Stieglitz u Klárky na odpor, a to síce na odpor tuhý pripravený, preca by nebol myslel, že takto obstojí.

Raz prekvapil Stieglitz Klárku vo veľmi ružovom rozmare.

I žartovala s ním i milo pohľadela na neho, i veselá bola. Otec i Stieglitz domnievali sa natešení, že je už všetko vyhraté.

„Hovoril som,“ slovil starý Seltenreich ku svojmu nádejnému zatovi, „že sa to časom všetko poddá.“

„Ale Branka bolo treba odstrániť,“ tvrdil Stieglitz; „môj plán bol dobrý. Keď ho nevidela, toho ordinárneho Slováčiska, zabudla na neho; keby tu bol zostal, nebolo by sa nám to tak podarilo.“

Oni sa tešili, a príčinu radosti Klárkinej ani len z ďaleka netušili!

Klárka bola jakoby vyčarovaná odtedy, jako istú zprávu o Brankovi svojom obdržala.

Dozvedela sa a to síce cestou Podhradskovcov z Rákoša, že je Branko na zpiatočnej ceste z Carihradu, že má o nedlho (vedela i deň jeho príchodu) do Viedne k materi svojej, ktorá očniu operáciu prestát má, doraziť. Táto vešť zapríčinila tú nápadnú veselosť u Klárky a učinila ju úplne vyčarovanou.

Divné sú tie srdcia zaľúbených, neviných diev!

Temná matka Brankova podrobila sa skutočne vo Viedni očnej operácii. Lekári dávali jej na vyliečenie najlepšiu nádej. Očné čuvy neboly ešte docela usmrtené. Radost už z tejto pochybnej nádeji veľkú mali i Podhradskovci i Branko. Poslední nevedel dost nadakovať sa týmto šľachetným dušiam za tú veľkú lásku a obetovavosť, ktorú jak jemu tak i ubohej matke jeho v tak velikej miere boli preukázali. Podhradský bol ju do Viedne doprevadil, teraz pri operácii bola pani Magdalena pri nej. Matička operáciu šťastlivo prestála. Zrak jej otvoril sa a ona videla okolo seba stáť mimo lekárov tri milé postavy.

„Vidím!“ bolo jej prvé blažené slovo. Na to vykrikla:

„Branko môj! Magdalena!“ Tretiu osobu nepoznala.

Videla ju bola jako dieťa, teraz vyrastenej priznať sa nemohla.

„Klárka Seltenreich!“ predstavila sa jej.

„Drahí, milí moji!“ volala blažená matička.

Lekári zapreli ju zase do tmavej chyže a ona sa musela mierniť i v radosti i v užívaní zraku.

Lahko jej to padlo, veď mala milých pri sebe! —

(Dokončenie nasleduje.)

„Onamo, onamo! — za brda ova!“

Od Mikuláša I. Petroviča Njeguša ¹⁾

Napred, bratia, napred — ta za hory tie,
Kde nás nekdý trónil jasný cár,
Kde sa prúdil bodrý život junákov —
Zhubný nepriateľ si zjavil tvár.

Napred, bratia, napred! Oj, bych uzrel zas
Prizren ²⁾ drahý, milý Prizren mój!
Minulosť nás volá. Duch náš odolá?!
Do tej zeme zatnem paloš svoj!

Napred, bratia! Z rumov dvorov cisárskych
Hromom zahučím ja vrahom v sluch:
„Ta preč z týchto dvorov, moru nákaza,
Chvej sa lžeporoka čierny duch!“

Napred, bratia, napred — tam za horami,
Tam vraj chladny, rozkošný je háj,
Dedinôčky milé, krásne výšiny,
Sady, polia — všetko to mój ráj!

Napred, bratia, napred — ta za hory tie,
Kde sa nebo k zemi túli v sklón —
Slávy synovia, hoj, napred, napred sa
Svorne v krvi polia, v boja shon!

Napred, bratia, napred — ta za hory tie,
Juh nás volá koňmi šliapaný:
„Zmužte sa raz, deti, doba pomsty tu,
Nech sa trasú diví pohani!“

Napred, bratia, napred — pomstím otca si,
Turská hlava ztupí paloš mój,
Putá rozrazíme, rája ³⁾ zaplesá,
Voľný Srblin bude mať krb svoj!

Napred, bratia, napred — tam za horami,
Kde spí večný spánok Miloš náš,
Krev tam turská ranám duše bolavej
Isté, skoré zahojenie dás!

Sytniansky.

Cestopisné úryvky.

Od Petruškina.

IV.

Č e s k o.

Podivno! Človek je tvorom samých nárokov a žiadostí, ktorým ani sama všemohúcnosť svetov Riaditeľa nevyhovie. V svojich

sobeských túžbach stáva sa človek dietatom okamženia a mdlý žiada nemožnosti. „Im bewusstem Gefühle seiner Ohnmacht und Unzulänglichkeit strebt er unbewusst nach Allmacht und Allwissenheit,“ hovorí nemecký

¹⁾ Na Vidovdan dňa 2. júla, vo výroční to deň r. 1389 na Kosovom Poli nešťastne pre Juhoslovanstvo svedenej bitky s votrelými sverepými hordami Bisurmanskými pod Muradom I., konaly sa tohto roku o šiestej hodine ráno na námestí v Cetyni, sídle kňaza a vlády v Čiernej Hore, slavné bohoslužby. Pred zástupami ľudu bolo čítano provolanie, ktorým zvestovalo sa Čiernohorcom, že bola Turkom vojna vypovedaná. Pri nadšenom pokriku ľudu prijal bohatiersky kňaz Mikuláš I. Petrovič Njeguš sviatosť oltárniu, rozlúčil sa s manželkou svojou, kňažnou Milenou, i jazdil so zástavou v ruke popred radami svojich bojovníkov, ku ktorým prehovoril asi tieto slová: „Buďte mi vítaní, bojovníci milí; tu je najvyšší čas, aby sme tiahli do poľa k osvobodeniu bratov našich od jarma tureckého.“ I riekol ku bajraktarovi (zástavníkovi): „Tu vezmi zástavu, nes ju pevne a vysoko, aby nám terajší Murad vrátil, čo nám nekdajší Murad odňal.“ Nekonečný jasot sprevádzal tieto slová. I objavil sa dôstojný metropolita Harion so svätým krížom v ruke pred vojskom, udelil svoje požehnanie a pripojil sa ku družine kňaza. Na pokynutie Nikycovo pohli sa orlovia Čiernych Hôr ku Grahovu, spievajúce národnú hymnu: „Onamo, onamo! — za brda ova!“ (Ta ta — za tie hory), ktorú sám kňaz Mikuláš pre svojich bojovníkov složil a ktorú tu v preklade slovenskom et. obecenstvu svojmu podávame. S piesňou touto rútia sa z vysočizných brd rytieri Čiernej Hory na fanatických Turkov a — víťazia.

²⁾ Prizren bolo drevne sídelné mesto cárův srbských.

³⁾ Rája, tureckí poddaní, nevoľníci.

Red.

učenec. Mikrokosmos chce byť makrokosmom, a nerád nesie, keď jeho námahám spriechi sa neodvyslé od neho vyššie, celok do ohľadu berúce, nariadenie. Tu zdroj ľudskej nespokojnosti. A jestliže stojí, čo tajím. Schleiermacherova definícia náboženstva, že je ono „citom odvislosti od absolútnosti,“ teda sa nedivím tomu, keď deti dnešnej prevrátenej kultúry bočia od každého, osobnú absolútnosť uznávajúceho, náboženstva a výstredia umom i činom vo formálnom beznáboženstve, ale spolu i v bezmravnosti. Že skáčem, riekneš. ct. priateľu. No, no, len nie tak zhurta! Na tvoje upozornenie odpovedám s virklikaprálom Pinkom: „Nuž a čože by si voják nezaskočil?“ Chceš cestopis, a žiadať na jednom mieste stáť, to „*contradictio in adjecto!*“ Ó ty pokazené dieťa Aristotela! Mój odskok je len úvodom k dôkazu oprávnenosti i mojej nespokojnosti. Či vieš, čos nafilosofoval sa z každého stanoviska, aby dokázal si mi bol tvoju nespokojnosť nad tým, že uhorské železnice vlečú sa len jako furmanský voz. Potreboval si to k tvojmú cieľu. Nudné, nezaujímavé okolie, jednotvárnosť vidieku, citlivá zima ešte vtedy nekúrenej a samými cigáňmi obydlenej štvrtej triedy, kde len my dva boli sme Kreolcami čiernej Aethiopie, a kde zavdala sa ti vhodná príležitosť rozvíňovať predomnou aerostatistické zásady v pokazených klobásach našich spoluobčanov vyvíňujúceho sa allantotoxikonu, proti ktorému i tvoj výtečnej brüsselskej konstrukcie respirátor dokázal sa byť veľmi nedostatočným, to všetko stupňovalo tvoju túžbu po milom Tatransku a dodávalo spolu i živnosť tvojmú raisonnementu o vlačivosti uhorských železníc, od ktorých si závisel. Ja bol som tiež nespokojným, len že v opačnom smysle. Hneval som sa na rýchlosť železnice, od ktorej som závisel.

Čím ďalej od Olomúce, tým utešenejšie je nábrežie Moravy, po ktorom hneď bližšie, hneď ďalej od hadiacej sa rieky uteká železnica; tým väčšia moja nevrlosť, že nemôhol som mať dostatočného pôžitku z okamžitého videnia jednej druhej skupeniny utešeného krajobrazu. Bohaté lúky, urodnie pole, lesnaté pahrbky, stromovité úbočinky, jalšinou

a brezinou zarastené mokrade, všetko v asonantívnej sriedavosti prechádza popred v rýchlosti pozorujúce oko, jako hmlové obrazy čarovných krajov.

Práve vychodilo slniečko, keď dorazili sme ku prvej stanici, do — Štěpánova, a celý kraj zahalený priesračnou ranňou hmlou, s ktorou borily sa zlaté lúče ružového sluka, vzal na seba rúcho pôvabnejšej malebnosti. Zástupy čistých Moravaniek tiahly popri trati so spevom do polnej práce, a za nimi ubierajúce sa mužstvo, zväčša v belavine obliečené, v živom rozhovore púšťalo spokojne odmerané dýmy zo svojich veľkých drevených faják. Nápadná živosť, otvorená ochota u ženských a gravitno phlegma u mužských je charakteristickým symptómom duševnej povahy Moravanov, zvlášte tohoto kraja. Čo sa však tvárnosti a zrastu týče, sú postavy viac väčšej, lež malej, viac rozľahlej, lež štihlejšej; u mužských prevažuje tvár podlhovastá, u ženských okrúhla s jasnym uprimným, lže neznajúcim, prevážne belavým, viac volnejšie, lež šialene sa rúsiacim, smelým okom. Tvárnosť Moravanov tohoto kraja je nápadne podobná s tvárnosťou saských Vendov okolia Kottbuského. Litava, municipálne mesto kniežata Liechtensteina, s vypínajúčim sa za ním, olomúckemu arcibiskupovi patriacim pekným hradom Mirov, vyzerať utešene. Za nasledovnou stanicou Lukavica padá Sázava do Moravy. Zábřeh (Hohentstadt) je mestečko prekrásne, ktorého polohenie nachádza sa medzi výhonkami Sudetov, po pod ktorých jednu časť vedie k nasledovnej stanici Rüdigsdorfu dlhý jask, i býva cestovateľmi často navštevované. Od Rüdigsdorfu počnúc vojde železnica do úzulinkej doliny Sázavy, ktorú až ku hraniciam českým osemnásťkrát väčšími menšími mostami prebehnúť, nikde neopustí.

Landskron je prvé české mesto, za ktorým vstúpi železnica do jasku, a rúša cviklou, burgundiou a repou vysadeným polom ku Trebíči. Na stanici Česká Trebová (Böhmisch-Trübau) spája sa trať olomúcka s krydlom brnensko-viedeňskym. Husté, čierne chomále dymu ukazujú na ďaleko priemyselnosť bohatého na dielne mesta Ústí nad Orlicí (Wildenschwert). Okolie Brandýsu jako je úrodné,

tak je i malebné, poloha tu utešená, ktorej nad mestom čnejúce zámkové ssutiny dávajú tvárnosť hlbokoj vážnosti, i rozpomínajú na ťažké údery, ktoré pretrpela zeme česká v čas husitských a tridsaťročných válkach, ktorých ony svedkami boly. Železnica vrazí do úzkej, braľnatými stráňami a lučinami zavrenej, hustými krásnymi lesami obrúbenej doliny, kde sriedajú sa, temer Hornadskej doline podobné, zá- a priesečky, — prejde 600 stôp dlhý jask i vystúpi na utešenú rovinu staníc Choceň, Vysoké Mýto, Uhersko a Moravany. Vo vzdialenosti asi jednej míle od železničnej trate vídať malebné ssutiny na osamelom vrchu stojáceho hradu Kunetického, a pred nami rozkladá sa úhladne, kupecké a priemyselné mesto Pardubice s rozsiahlym obývaným zámkom. Tu končí sa trať draždansko-jozefovskej čiary. Hneď temer za stanicou prejde železnica cez Labe a po jeho krásnom brehu hadí sa temer až do Kolína. Trať kam dial tým viac sa výši a nesčíselnými zásekami prebije sa do Týnice.

I objaví sa Kolín, mesto so 6000 obyvateľmi, na ľavom brehu Labe, pamätne zvlášte pre jeho dielne na brúsenie skla, kamenia a dorobok českých perál a granátov. Lež nie to je, prečo sa zastavím kus pri ňom. Historická pamiatka dňa 18. júna 1757 bola vlastne, ktorá primála ma k tomu, pobudnúť tu deň a obzrieť mesto, i blízku pamätnú dedinku Křečora a Brežany. Po prvýraz v živote bol tu v ten deň zbitý Friedrich II. tak, že nie len odtiaľto, ale i od Prahy a vôbec z Česka musel sa vyklúdiť a chrabrý Ziethen i Leuthen s opustenou tvárou jako nikdy kryli chrbát plačúcej retirady a Kolín stal sa hrobom Friedrichovho mena: „nepremoziteľný.“ Po víťazstve u Prahy zavrel Friedrich Karla Lotrinského do mesta a strieľal naň z 55 kanonov. Karol bránil sa údatne, a to tým viac, ponač dostal zprávu, že sa rozprášená Daunova armáda zase na 60.000 mužov zmohla a je na pochode k pomoci. Karol nemýlil sa, ale ani Friedrich nedal sa oklamať. Z obliehajúcich vôjsk 12.000 mužov spojil s armádou vojvody z Beveru a 32.000 mužov silnej armády front obrátil proti postupujúcemu Daunovi. Srážka povstala u Ko-

lína. Pravé krýdlo rakúskeho vojska stálo u Křečora, ľavé u Brežan. Jazda Nádasdyho kryla chrbát konca pravého krýdla, bola ale od neho hlbokým údolím, pri ktorom tri pluky saskej ľahkej jazdy a 1000 rak. kyrysníkov táborom ležaly, delená. Friedrich uhnul na ľavo a nariadil Hülsenovi, aby pravé krýdlo Rakúšanov z Křečora vytisol. Friedrich použil starogrécku taktiku, i snažil sa svoje ľavé krýdlo, ktorým chcel rozhodný výpad urobiť, nie činnosťou, ale utiahnutosťou pravého podporovať, čo sa mu i podarilo. Po dlhom krvavom boji podarilo sa Hülsenovi vystúpiť na výšiny Křečorské, odkiaľ zdarným výpadom vytisol Rakúšanov z dediny a okolia a zmocnil sa niekoľkých tu vystavených vatrien. Súčasne napadol Ziethen jazdou Nádasdyho a zahnal ho tak ďaleko, že pod časom boja viac sa nevrátil. Daun v pochybnosti zdarného výsledku poslal skrze jedného pobočníka dolu frontou karotku, na ktorú ceruzou napísal pamätne slová: „Die Retrouten ist nach Suchdol.“ Ten však, čo drží v rukách výsledky vojen, chcel inakšie. Štastena sa zvrátila. Manstein, ktorému naložené bolo ani sa nehnúť, urobil na svoju päst výpad na štekliacich ho Horvatov, ktorého v zápätí nasledoval Mórić Dessauský. Šarvátka oboch veliteľov trvala dlho, keď medzitým na ľavom boku stojáce broje uchýľali sa dľa stabálneho plánu priečnym smerom vše viac a viac na ľavo. Nastala breša, ktorá zručnému a skúsenému oku Benkendorfovmu, veliteľovi saského „Prinz Karl pluku“ neušla. Kadenáhle obdržal Daunovu osúdnú kartu, vystúpil na najbližšiu výšinu, aby sa ešte raz dokonále presvedčil. Neklamal sa. Oči iskrily mu radosťou i pomstou. V divom skoku sbehnul k svojmu pluku a mocným, pevným hlasom zvolal: „Nepriateľ postupuje — cúfaj kto chceš; kto je chrabrý — za mnou!“ Slová nechybily vyrátaného účinku. S divým rykom vrhol sa jeho pluk, ku ktorému pridaly sa i ostatnie saské, i rakúsky pluk „Sv. Jagora,“ i zbytky Nádasdyho jazdy na roztrhnutú nepriateľskú čiaru a s krikom: „to za Striegau!“ (pred 12 rokami tu zbití boli strašne Sasi Prušiakmi) rúbali všetko, čo rúbať sa mohlo a zajímali, čo utekať nevládalo. I Rakúšania

sa zmažili. Prusi bojovaly s neslýchanou vytrvanlivosťou a údatnosťou; no strašnému neporiadku vo svojich radách viac predíšť nemohli. Friedrichova poslednia nádej spočívala na jeho jazde. Ale táto šesťkrát zpäť vrhnutá, siedmiraz darmo animovaná bola. Prv, lež sledko zapadlo, boli Prusi úplne porazení a meno Kolína ozvalo sa v druhý deň celou Európou. Ztraty na oboch stranách byly veľké. Rakúšaniam ztratil 9000 mužov, Prusi ale 29 zástav, 43 kanónov a 13.773 mužov! Kolín a okolie bolo na púštinu obrátené.

„Zaplať, zalkej zlá hodina,
Brandenburk byl u Kolína!“

Tak peje národnia pieseň.

Na pamiatku Daunovho víťazstva postavený je r. 1842, a síce na mieste, kde Friedrich II. stál a boj riadil, kameňny pomník. —

Nasleduje stanica Poděbrady. Medzi Poděbrady, kolískou to slávnej v histórii rodiny Poděbradov a nasledovným mestečkom Českým Brodom u Lipan bitá bola r. 1434 osúdna bitka, ktorá skončiac sa víťazstvom zbrane českých katolíckych stavov, a pokropiac bojište i krvou slávneho Prokopa, zlomila navždy silu statných Táboritov. Od stanice Ouhvaly počína sa rozľahlá na všetky strany rovina úrodného kraja a ťahá sa cez stanicu Běchovice temer až ku múrom zlatohlavej Prahy. Trať do samého mesta vedie úpatím pamätného Žizkova.

Krásna Vltava! Vyše 70 veží nádherného mesta Prahy zrkadlí sa v tvojej širej hladine, a šesť pevných mostov opásalo tvoj mohutný driek! Po brehách tvojich ležia ukryté i zrejme hieroglyfy svetodejných pamiatok! Kedy spoja sa vody tvoje s mutnou Moravou, bystrým Váhom a Hronom, valnou Vyslou a vzornou Volhou, prielivom čistého povedomia slávie v systém nervov života slavianského? Výhľad máš, prosriedky donesie čas, a spôsob i pomoc udelí Bóh!! Teba zvlášte zalúbila si Clio, a každý jej veľký, epochálny čin zaligotal sa v tvojom zrkadle. Pozri Libuša, chatrný tvoj základ zkvitnul v tisíce palácov a v nich 180.000 obyvateľov! Celé more krásnych domov rozkladá sa po oboch brehách tvojich, otočené romantickými vrškami,

medzi ktorými majestátne vypínajú sa kráľovské Hradčany, kapitol tvojej stoväzatej zlatej Prahy!!!

Samé mesto záleží z piatich štvrtí. Malá Strana s Hradčami leží na ľavom, Staré a Nové Mesto rozkladá sa na pravom brehu Vltavy, tak tiež Jozefov (Židovská, čili V. štvrť) s pamätným prastarým cintorinom, a predmestie Karlín. Praha počítuje krom Vyšehradu, ktorý síce leží dnu v baštách, no tvorí osobitnú obec, 3375 domov.

Prvé, čo jako protestant obzrieť som chcel, bol Husov byt. Ťažko síce, ale preca dopýtal som sa naň. Byt to je už obnovený, no dvere pracovnej jeho izby, slohu gothického, sú neporušené. Z vonku nad bráncu, jako i nad týmito dverami čítať možno: „Zde bydlel mistr Jan Hus.“ Poznemenávam, že len táto jeho pracovňa je z celého bytu vyňatá, ktorú tuším mesto jako historickú pamiatku z celého domu na svoje útrovy vyňalo a do árendy sa nedáva. V nej nenachodí sa len stôl, niekoľko stoličiek a prázdna posteľ.

Druhé, čo ma vo spojení rozpomienky na husitské deje zanimalo, bola staromestská radnica. Je to síce stavanie už nové, na meste starého r. 1848 v peknom gothickom slohu dostavané; zo starého nezostalo do dnes len južnia strana s portálom, radnica, a r. 1474 stavaná váža s pamätným strojom hodín, Orloj zvanými. Niekoľko menšinami pred odbitím dvanástej otvorila sa dvojce hodinových okien, pod ktorými socha smrti pomocou drótu odbíja hodiny časnosti, a dvanásť apoštolov pohýna sa z prava na ľavo; každý nazrúc oblokom, ukloní sa hŕfnemu obecenstvu. Na druhom poschodí čnejúce sochy predstavujú: Spitihněva II., Otakara II., Karla IV., Ferdinanda III., Fraňa I. a Ferdinanda I., a sú výtvor umeleckej ruky Jozefa Maxa. Zastal som v oči domu, i nemôhol som sa zprostit myšlienky, či nestojím na onom krve-zmočenom mieste, kde r. 1621 dňa 21. júna bolo 27 náčelníkov protestantskej a spolu českej strany odpraveno? Nemôžem sa nijako smieriť s tou myšlienkou, že odpravu túto pripísali vo Ferdinandovi Canisiusom a Lamormainom pástovanej náboženskej in-

tollerantnosti; lebo, berúc vec celkom objektívne bez náboženskej predpojatosti, keď i nedá sa tajiť, že tento vysoký lorettánsky pútnik vychovaný bol dla vtedy panujúceho dvorského ducha vychovateľmi jezuitskej spoločnosti, no v tomto prípade nemožno ho pomenovať „panovníckym eksekútorom“ nad svedomím protestantov; ale eksekútorom nad politickou českou národnou stranou. On odsúdil jich jako náčelníkov politickej národnovlasteneckej českej strany. Pravda, náhoda tak chcela, že boli temer všetci protestanti, a síce vodcovia protestantov, ale táto protestantská stránka bola spolu stránkou politickou, národnou, ktorá v prvom rade chcela ratovať vlasť, národ, a tak skrze toto i sám protestantismus v nej. Jich vlastné pokonné pred odpravou slová potvrdzujú moju mienku, totiž: že padli za obeť vlastenecko-národnej v prvom, protestantskej ideji ale len v druhom rade. Ferdinand túžiac po českej korune, bál sa Čechov jako Čechov, nie ale jako protestantov a preto i nenávidel, tým viac, že jako Česi boli ešte i protestanti, celý tedy súd nesie na sebe náter súdu politického. Ale súd radšej sám. Uvediem ti pred oči celé drama. Zaslúži to, je zaujímavé.

Tridsaťročná vojna, ktorej impuls dala Matejova intollerantnosť, bola v prúde, keď české protestantské stavy, nie bez základnej obavy o svoju vlasť, ponúkli korunu dychtivému po nej, ale zbabelému a zoženštilému Friedrichovi Falckému, ktorého história nazvala „zimným kráľom.“ Spor medzi nim a Ferdinandom mal sa rozuzliť na Bielej Hore. Friedrich znal lepšie vývodit' pri stole s pohárom a bažantom, lež na bojišti s mečom, zručnejšie kommandovať legiam pekných žien, lež legiam chrabrych českých, za blaho vlasti a svobodu svedomia na život i smrť váleciach vojnín. Osudný, ač len dvojhodinový, no europejský význam majúci boj na Bielej Hore bol vybitý. Chabý útek Friedrichov upevnil kolembajúcu sa korunu na Ferdinandovej hlave. Český lev považovaný bol nie jako zdedená, ale jako vydobytá vlastnosť Ferdinandova, a osúd českých pohlavárov daný bol do rúk najúhlavnejším nepriateľom, ktorí nezaujíce milosti a lútosť, prichytili sa ku strašnej práci:

českému presvedčeniu a s nim spolu i protestantismu podrezať tie najjemnejšie žilky života a mečom i ohňom uviesť v platnosť svoje nemecké ideji, bez ohľadu na to, či pri tom diele tisíce vykrvácajú a kvitnúce mestá v dyme a plameni zaniknú. Zasadou jich bolo teraz: „radšej pustý, lež český kraj!“ Nie div, že Ferdinand, otočený radcami takejto spoločnosti, považoval sa k tomu za vyvolený prosriedok v rukách Božích. Bol to blúd viacej jeho hlavy, lež jeho srdca. Za niekoľko mesiacov po osúdnej belohorskej katastrofe žil celkom v nečinnosti, a tak sa zdalo, že zabudol na každé obrazenie, i zapomenul na pomstu. Veľkého objemu amnestia bola vyhlásená, podmaneným ublíženie odpustené, bezpečnosť osoby, majetku, hodností zaručená. Neskoršia mienka pokrстила túto amnestiu „kráľovskou pascou.“ Mnohí z vyššej českej šľachty pravda tušili v tomto nadobýčajnom obrate kráľovského smýšľania tichosť predchádzajúcu úžasnú búrku; preto zavčasu opustili vlasť a hľadali bezpečnosť za hranicami; no väčšina netušiac lsti, zostala doma. Dobré rozpoložení plán zdaril sa úplne. Pravdepodobnosť všeobecného pokoja bola tak umele navlečená, že sám skúsený Mansfeld s dvanást tisícami, s ktorými bol Čechom na pomoc prišiel, svoj ďalší pobyt v Čechách za zbytočný držal, i vrátil sa do svojej vlasti. Nič inšie sa nečakalo. Odtiahnutie jeho vojska poskytlo vyrátaný okamih k vyvedeniu umele nasnovaného plánu. R. 1621 a jeho 28. február bol určený deň, ktorý mal otvorit' ťažké dvere smradlavých žalárov pre pražských náčelnejších Čechov. Štyridsaťosem prednejších šľachticov a mešťanov bolo z čista jasna okované a do temnic vrhnuté. Z najzatatejších nepriateľov českého národa so-stavená súdna stolica mala vyniesť spravodlivý výrok nad rodo- a vlastimilovnými Čechmi. Ozaj spravodliví sudcovia! Cisár zmieni: nil niektoré výroky, ktoré nesrovnávaly sa ani len s citom humanizmu, tým menej s citom kresťanského monarchu; ostatnie mravne prinúteny bol potvrdiť. Kto z podozrelých nebol prítomný, bol „in contumaciam“ odsúdený, jeho meno na šibenicu pribité a majetok zhabaný; za tých ale, ktorí pod ča-

som súdneho vyšetrovania alebo pred nim zosnuli, alebo na bojišti padli, boli nevinní dedičia pokutovaní, a osoby pre prečiny, ktorých sa ani len dopustiť nemohli, odsúdení. Škopek z Otradovic a Ján Charvat boli žalovaní, že vo Viedni do cisárskych oblokov strielali. Darmo sa autopsiou, svedkami i lekáorskými svedectvami dokazovala bezzákladnosť obžaloby, že prvý je od desať rokov na obe oči slepý, druhý ale od 8 rokov na všetkých údoch tela pošinutý: oni boli odsúdení, lebo boli bohatí a národní, a vplyvní u dvora obžalovatelia pachtili po jích ohromnom majetku.

Druhého júna bola pravota zakončená. Šľachtici odvedení na hrad Pražský, mešťania ale na radný dom. Sotva v refazách zjavili sa na ulici, najatí zástupy uplatenej sberby posmešne kričali: „Proč nyní nezpíváte: Hospodin zástupu kraluje?“ Sú to slová 99. žalmu, s ktorým česká strana začínala boj na Bielej Hore. Miestodržiteľ Čiech, knieža Karol Liechtenstein, bol v nasledujúcu noc obsypaný prosbami o omilostnenie; no na každú odvetil svojim stereotypným: „u Boha milost!“ Bol ale tak veľkodušným, že milostive povolil počestný pohrãb pre nich.

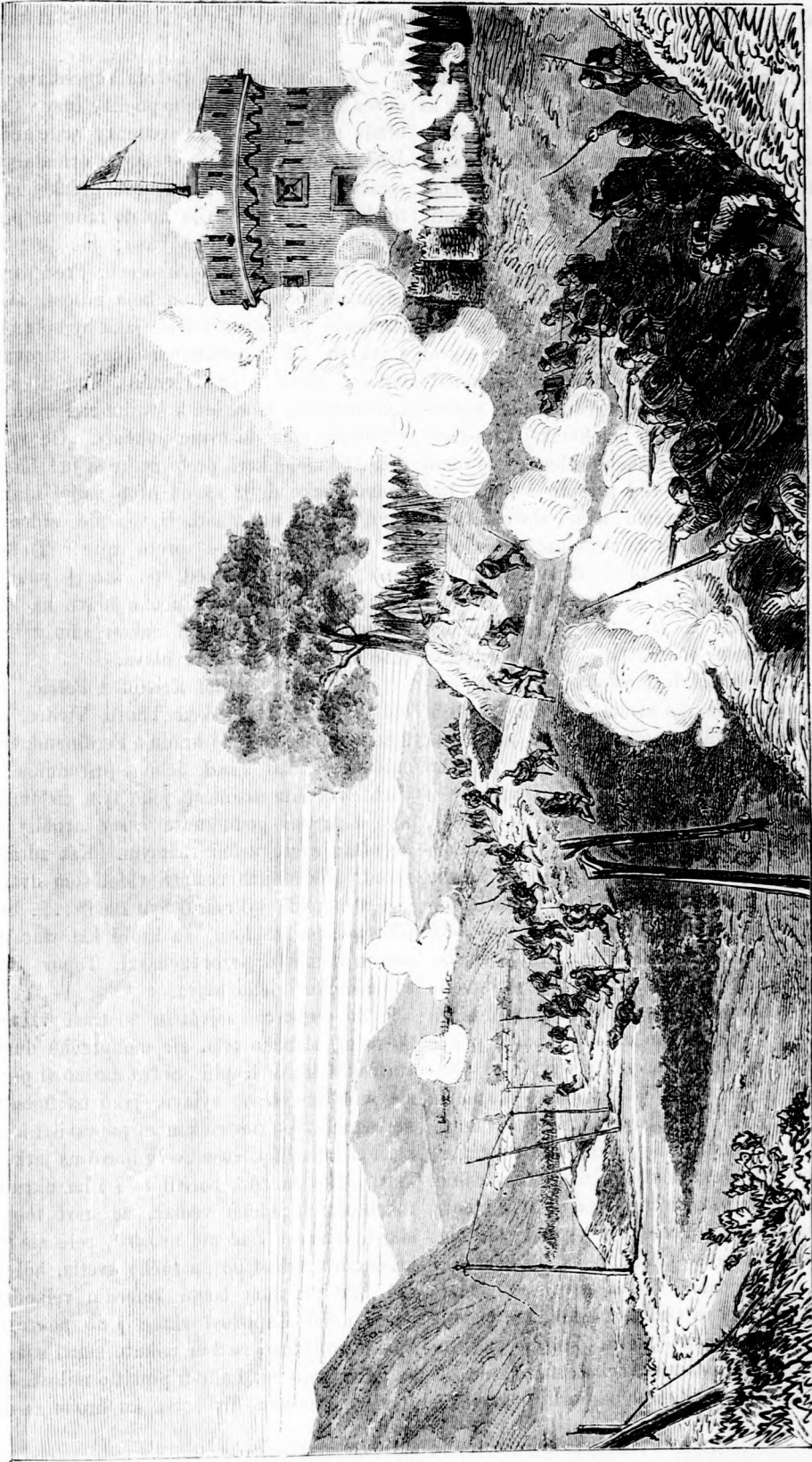
Pred smrťou je všetko rovné. V posledný deň dovedení boli šľachtici z hradu a zavrení medzi mešťanov do staromestskej radnice.

V čas ráno 21. júna otvorená bola brána radnice a 27 mučeníkov svojho presvedčenia vyvedeno na deňnie svetlo. Mal to byť posledný deň z tejto strany hrobu. Deň bol jasný. Ani pred nim ani za nim nepršalo, a preca na sklepení belavého neba vidno bolo jasnú dúhu. Pred radnicou stálo popravište, červeným čalúnom potiahnuté, aby jarky českej krvi nezdaly sa nápadnými; červený bol i baldachin, pod ktorým s jedenást sudcami sedel knieža Liechtenstein, opodiaľ lešenia stály šibenice. Výrok padol a určil niektorých na šibeň, iných pod topor; nadto mal byť dajedným jazyk vytrhnutý, pravica odfatá, iní mali byť štvrtení; všetkým ale majetok zhabaný a dedičia odkázaní na žobrotu. Dňom pred exekúciou sdelený bol každému z osobna výrok. Každý vyslúchal s neohrozenou stálostou a najmenší pohyb tvári neprezradil

na nikom strach alebo prosbu o milosť. Jednosvornú mienku vyrazil gróf Šlik, otec mladého hrdinu, ktorý na Bielej Hore padol do zajatia, v nasledovných slovách: „Roztrhajte naše telá na tisíc kúskov, prerývajte vo vnútornostach našich tiel, nenajdete nič krom toho, čo zretedne a jasne vyznali sme pred tvárou celého sveta v našej apologii. Nebola to tížiadost, čo viedla nás ku tomuto kroku. My chytili zbraň, abysme hájili svoje potupené vyznanie, svoje urazené práva, svoju zhanobenú vlasť a pošliapanú konštitúciu. Friedrich podlahol — Ferdinand zvíťazil; ale to nič nemení na cisárskom bezprávi a na českej oprávnenosti. Bôh vydal nás do rúk vašich: vóla a meno Jeho buď pochváleno!“

Keď pred šaffotom stojáci odsúdenci zbadali spomenutú dúhu, zvolal jeden z nich: „To znak, ktorým znať dáva Bôh svoje bezprosredné s ľudským pokolením spojenie; je to sklepenie, na ktorom dla ujistenia Zjavenia Jána spočíva najspravodlivejšieho panovníka najslávoplnjší prestol. Ježiš otvorí nebo nám, on je cesta k najtrvácjšiemu kráľovstvu a k životu, on pravda i spravodlnosť večná.“

Povzneseniaplne okamženie toto pretrhly výstrely, ktoré zahrnely z kráľovského hradu jako znak začiat sa majúcej odpravy. Vo tri rady otočili popravište ostrostrelci, vojsko ale postavilo sa jako stráž na námestie a konce ulíc. V blízkych uliciach vystavené boly delá a pod časom celej odpravy behaly mestom mocné stráže kyrysníkov. Všetko obávalo sa povstania. Obloky a krovy budovísk veľkého námestia a naň ústiacich ulíc boly preplnené divákmi. Na jích tvárach vidno bolo prekvapenie a súcit. Tu i tu ozýval sa krik a lomoz. V ulici Celetnej počut bolo hlasný krik: „Naša Čechie padá! Česko, to tvoj posledný deň! Dolu s Liechtensteinom!“ Ztrojnásobnená stráž s holou zbraňou v ruke namierila svoj plný krok do tejto ulice. Nastalo úžasné ticho. O piatej zahrnely zase delá. Krvavé dielo malo vziať svoj začiatok. Nastúpila najdojímavejšia scéna. Pri popravišti stojáci odsúdenci začali sa vospolne objímať a lúčiť. Oči divákov zalialy sa slzami. Na námestí strhol sa nápadný pohyb. Dvom

Babina Glava.

posledním radom popravíte otáčajúcich ostrostrelcov kommandované bolo, aby obrátili sa proti zástupu a priložili samopaly. Nebolo treba. Nastúpila predošlá tichosť a ostrostrelci zaujali prvé postavenie. Odsúdenci ešte vše ležali si v náručí. Najvyšší šľachtic objímal najposlednejšieho mešťana a tento vrelý, rodinný, posledný bozk vtlačal na líce svojho vysokorodého brata Čecha.

Najprvší, čo vystúpil na popravište, bol Joachim Andrej Šlik, šľachtic z Holiče a gróf z Passana, jedon z najmohutnejších, najbohatších a najčinnjších šľachticov českej národnej strany. Po osúdnej belohorskej katastrofe bol hľadal zástitu u saského volenca; no tento vydal ho cisárovi. Veď prečoby i nie? Bol to len Čech, ktorému dané slovo zástity zlomiť nedržal nikto za nečestné. Muž tento 53-roční, driečnej postavy, iskrových očí, pôvabnej peknej tvári, majestátnym pevným krokom zastal si pri kláte, i hodil prísny zrak na ďaleké obecnstvo. Kňaz Sedecius myslíac, že žiada duchovného potešenia, pristúpil od chrbta ku nemu. Dôstojne zkrútla sa postava grófova a mocným pevným hlasom zavola: „Prosím, dajte mi teraz pokoj!“ Jeho výrok znel, aby bol živkom rozštvrtený a čiastky tela na križných cestách vyvesené; no cisár to zmiernil na ztatie. Pred klátom kľaknul, zopial ruky a obrátiac tvár k nebu hovoril: „Svetlo Božskej spraviedlnosti, základe večnej pravdy, pane a kráľu môj Jezu Kriste, príjmi nehodného sluhu Tvojho k sebe, kde po krátkej temnosti smrti svieti svetlo večného života!“ Na to pokojne položil hlavu na klát. Pred samým zaťatím zbadal pohyb sudcov, i nezodvihnúc hlavu vyvolal: „Nazdávate sa, že cítim bolesť nad vykopaným mi vami.....?“ — „Hrobom,“ chcel dopovedať, ale padnutý meč rozťal slovo v gágore a šľachetná hlava odskočila na červený čalún. Na očiach okolostojácih zajasaly slzy, a hlboký bôl súcítiaceho obecnstva vyrazila slovom: „S Bohom, statný Čechu!“ na blízkom balkóne stojáca pani. Na najostrejšie bádanie stráže nemohlo sa však dozvedieť, kto vlastne vyrazil tieto urážlivé slová. Z rúšiacej sa ešte mŕtvoľe odťatá bola pravá ruka, a zakuklenci zastrúc ju červeným plátom, odniesli z popravišta.

Za týmto prišiel rad na Venceslava Budovca z Budova, bývalého po dlhé časy v Carihrade poslaníka, muža vedecky vzdelaného. Jeho sbehosť temer vo všetkých orientálnych rečach, jeho odborná známosť gréckej a latinskej spisby postavila ho do radu najprednejších vedomcov toho času; ale to práve bolo trňom v nemeckých očiach. Pred samou odpravou ponuknutá mu bola milosť, avšak šľachetná jeho duša videla, jaká by bola cena z takých rúk v prítomnom čase darovanej milosti, preto s opovržením odmrštil takú veľkodušnosť, ktorá len k svojim cieľom chcela vykoristiť jeho duševnie poklady. „Od rokov túžite po mojej krvi, preto majte si ju! Radšej padnúť, jako divať sa na hrob mojej drahej, vami zhanobenej vlasti. U vás niet srdcovej, len rečovej milosti — preto tnite!“ To bola jeho pokonná výpoveď, po ktorej pokojne zložil svoju skúsenú a učenú hlavu na klát. Sotva odhrnul si lavou rukou sám z krku dlhé vlasy, odletela mu hlava.

Nasledoval veliteľ Krištof z Polčic. On bol vraj ten, ktorý keď Thurn Viedeň oblahol, do kráľovského hradu a Ferdinandových oblokov strielať kázal. Jeho v prírodných vedách rozsiahla známosť, jeho tým cieľom po Asii a Afrike podniknuté cesty urobily ho učenému svetu veľmi známym. Kat zdráhal zatiať. „Na mojich cestách videl som dvaráz Golgathu, kde vykvrácal Syn Boží“ boly jeho poslednie slová, na ktoré kat viac pre prísnu domluvu pozor nedával. Topor padol a odskočila i jeho hlava.

Zo všetkých najväčšiu sústrast vzbudil 90-roční, slabého tela, ale mohutného ducha starček Gašpar Kaplír. Sotva možno si predstaviť dojímavšieho výjavu, jako na ľudskou nevinnou krvou postriekanom popravišti kľásť s celou vážnosťou zošedivelú hlavu na jatkovú klát. Jako sa zdá, pocítil to i sám ukrutný Liechtenstein; lebo vediac, že smrť tohoto starca cisárovi viac nič neosoží, celé ale pokračovanie vrhne do špatného svetla, bol by rád hrať pri ňom lacnú komediu veľkodušnosti, i dal Kaplířovi skrze jeho pokrevnú Poruškoviu znať, že mu pokutu smrti vďačne na žalár zmierni, bude-li prosíť o milosť. Ale starček, ktorému sily sotva ku hrobu sa do-

vliecť dostačovali, odpovedal: „Bože ma chráň, abych zradil svojich drahých súdruhov v najkrajšom okamžení! Čo že si váš pán Liechtenstein myslí? Jakú to nešetrnú nesuslušnosť pripisuje môjmu veku? Či nedal by som tým znak nejakého mnou spáchaného zločinu, keby som o zmiernenie pokuty žobral vtedy, keď už moji drahí súdruhovia opustili hlavu za drahú svoju vlasť?“ Len jedna starosť ho trápila. Obával sa, že ho v poslednom okamžení opustia starobou zkrehnuté sily a nepriatelia že obvinia ho z bojácnosti; preto ešte na stupňoch popravišťa klaknúc, modlil sa hlasne: „Bože, upevni srdce moje, abych pred nepriateľom chatrnú smelosť svoju neztratil a nezomrel jako bojazlivec!“ Čoho sa obával, nastúpilo skutočne. Pri klakaní ku klátu vypovedalo mu slabé telo službu, tak že musel dostať podporu. Kňaz Rozacius, ktorý bol mu pri tom nápomocný, oslovil ho: „Ctený Pane, dušu svoju poručili ste Bohu, poručte mu teraz i sriebornú hlavu svoju a zdvihnite ju k nebu!“ V nasledujúcom okamžení kúlala sa i táto na červenom krvavom koberci, barviac srieborné vlasy v svojej a svojich súdruhov nevinnéj krvi.

Za týmito nasledovali tí, ktorých výrok znel, aby jim pred ztínaním byly vytrhnuté jazyky. Z pomedzi týchto zpomeniem len nášho rodáka, široko povestného zakladateľa anatomickej vedy, telesného lekára panovníkov Rudolfa a Mateja, zvláštneho priateľa Keplera a Tycho de Brahe a horlivého Čecha Jána z Jesena, jehožto rodiny korene pojil bystrý Váh a tieto nechaly v žilách potomstva vernú slovanskú krv, a to bola dostatočná príčina smrti. Pred samým okamžením úžasnej odpravy vyvolal ešte mohutným slovom, ozaj jeho povolania značiacu výpoveď: „Darmo pojí Ferdinand svoju pomstu našou českou krvou, Friedrich V., náš kráľ, opätne nastúpi český prestol. Články tiel našich nebudú vždy visieť na bastillách a bránach, ani nebudú odtiaľ zosňaté tým cieľom, aby mrštené byly do šintrovho hnoja, ale dostane sa jim časom čestného pohrobenia, a tým sa teším!“ Pokonné to byly jeho slová, a jazyk, z ktorého zplýzly, bol vytrhnutý i hlava odfatá.

Hlboký dojem na obecenstvo urobilo i odpravenie Henrika Otta z Losu.

Za ním padli ešte Šimon Sušický, Kutnauer, Vilmo Konec Chlumský, Bohuslav Mihalovič, Friedrich Bjil a iní. Poslednia hlava Leandra Rippela padla o 10. hodine. Úžasná teda scéna krvavej odpravy trvala práve úplných 5 hodín.

Jich krvavé zohyzené pozostatky byly v železnej kletke na mostovej väži na 10 rokov k verejnému posmechu jednej, k hlbokému žialu a strachu druhej strany na odív vystavené, a len keď po Lipskej, vlastne Breitenfeldskej bitke spojenci so švédskym vojskom do Prahy vtiahli, a Tharn zase k veslu prišiel, byly tieto smutné pozostatky sredovekého barbarismu z kletky vybraté a slávnostne vo Vítovom chráme pohrobené. No ani tu nemaly dostatočného pokoja. Lebo keď vojna sa z rozličnej stránky šťastím pretahovala, rozmöhla sa v Prahe medzi vlastneckými mešťanmi obava, že krajina príjde zase do rúk cisára a reliquie tieto nepriateľskou nenávisťou i v hrobe poškrvené byť môžu, byly z chrámu o polnoci zakuklenými osobami vybraté a tajne pochované.

Prvá veľká obeť bola skončená. Druhého dňa na tomže mieste pred radnicou nasledovalo miernejšie pokutovanie. Traja radní páni boli verejne na holom tele korbáčovaní. Mestský zápisník Nikolaj Dionys, ponevác pri príchode Friedrichom do Prahy šiel mu v ústrety v odeve z času Žižkovho, bol jazykom o šibeň pribitý a z tohoto mukaplňného polohenia len po troch hodinách osvobodeny.

Omílostnený bol vlastne len Theodor Sixt z Ottersdorfu na prosbu kanonika Platteisa, a Matej Borbon, lekár troch cisárov, ktorého osvobodil sám Liechtenstein. Zostal síce pri živote, no bez pokoja. Chrisostom Schregel, cisársky komissár, cítil veľkú chuť na jeho veľkolepý dom, a myslel si, že ho lacným grošom kúpi. Vidiac ale, že jeho nádej zmizla, dal ho verejne zneuctiť a prenasledoval ho do tých čias, kým nepodarilo sa mu utiecť do Polska, kde skrze Ladislava kráľa prišiel ku vysokým krajiuským hodnostám. Ale ani detom a vnukom odsúdenov

nebolo odpusteno. Cisársky dekret pod pokutou smrti naložil, aby títo na znak, že len z cisárskej milosti žijú, nosievali na hrdle červenú šňóru¹⁾.

Ešte ráz po 12. rokoch padaly pod touto radnicou na krvavom šaffote hlavy 11 vojanských dôstojníkov, ktorých Waldštejn r. 1633 vo februári pre chabosť v bitve u Lützen u ukrutným spôsobom odpravil dal. — —

Námestie pred radnicou, Veľkým staromestským zvaného, ulica Celetná, Malé staromestské námestie a Veľká Karlová ulica, vedúca na Karlov most, tvoria jadro živosti obyvateľstva Pražského. —

Že som obšírny, že veľmi detailirujem? Nemaj za zle, ct. čitateľu. Praha, čo slovenské velmesto, týka sa slovenských záujmov najviacej, ona je chlúbou československého národa: škoda by teda bolo, neobznámiť sa zovrubnejšie s jej pokladami. Je ale spolu

i mestom historickým, ktoré iné mestá bohatstvom, veľkostí prevýšiť môžu, nie ale historickou pamätnosťou. Iné mestá majú síce tiež väčšiu menšiu historickú slávu, no je to len zväčša specialno-krajinská; Praha ale zasahuje do dejín europejských, ona a jej okolie sú veľké prkná, na ktorých prevádzalo sa neraz historické dráma, v ktorom svoj zástoj zaujímali národy veľkorej Europy a kde rozhodovaly sa osudy epochálnych cirkevných i štátnych záujmov; ona je dokumentárnym kodicillom, ktorý žiadneho štátu historiograf ignorovať nemôže, je kľúčom svetodejných udalostí. Keby dnes bolo všeobecné vzkriesenie, najrozmanitejšie národy každého veku stály by pred Prahou, a keby každý národ svojim, v službe Marsa padlým, na patričnom mieste pomník postavil: tak polia Prahy tvorily by v Europe najväčší emiter národov.

(Dokončenie nasleduje.)

J á n H u ň a d.

Od P. Czuczora.

Kto to stojí na výklenku
Nad zdou hradu Huňada
A večerom ta na onú
Roveň očí rozkladá?
To Huňad je, šedivý rek!
Keď nemučí vlasť vraha vztek,
Nuž svoj pokoj v hrade má.

Prijde vestník, sdelí mu vest:
„Pane! hasne tvoja moc; —
Ty nemáš vraj otčinu viest,
Ale Ulrik dá pomoc.“
„Keď tak kráľovi sa páci —
Moja vóla nedostačí!“
A pokojný zostane.

Prijde vestník druho-skory:
„Pane! padols v nebezpeč, —
Velikáši dujú spory —
Idz pozor.e z cesty prec.“
„Verím, že ma jich zášť marí —
No viac Turci a Tatári . . .“
Zas pokojný zostane.

„Pane! jakás' čierna duša
Pýta tvoju dobrú krev;
Tvoj život slavný pokúša
Zemou cudzou jej zlý rev.“
„Mňa hladalo už sto smrťi,
Jedna, keď Bôh chce, ma zdrťi!“
Rieknuc tichý zostane.

¹⁾ Ku všetkemu tomu viď: Palacký: „Dějiny nár. česk.“; Stollberg: „Gesch. d. Rel. Jezu Chr.“, sväzok 36; Schrökh: „Kriegsgesch.“, sväz. 45; Jedrzej Vegiersky: „Slavonia reformata.“ Zvlášte k tomuto cieľu výbornú službu preukázali mi Markteinersheimským dekanom Seyboldom z cirkevného archívu požičané: „Markteinersheimer Kronig“ od Weissa a Hartunga, sväz. I., a od neznáameho mi pisateľa: „Die Schlacht am Weissen Berge“, Hamburg, 1683.

A čo takto mužne vetí
 Duch, túžiaci za slávou,
 Tu na vranku jazdec letí
 S červenou zástavou
 A tak sloví: „Koniec vlasti!
 Zas jej Turci ničia slasti —
 Hor sa ku Belehradu!“

„Čo? Pohani tu? Pri kom sila,
 Ten neztrpí v tichosti,
 By krajina naša milá
 Niesla tarchu tých hostí!“
 Meč mu v ruke, on na koni
 Vojí, brojí, vrahov honí —
 Až prijde ku víťazstvu.

Jozef Jančo.

FEUILLETON.

„Eh, dajte si pokoj s poľovačkou!“

Humoreska od Ant. E. Timka.

Jako rozčulení bývajú naši slovenskí poľovníci, keď jich pätnásť september pozovu k lovom pozýva! V ten čas stretávame sa zhusta s poľovníkmi, ktorí svoje šťastie ráno i večer zkusujú, v ten čas každý verný ctiteľ Loveny vodieva sebou na svorke uviazaného psa kopova, s puškou pod pazuchou kráča do lesa, v tej sladkej nádeji, že toho roku menej dier urobí Pánu Bohu do okien, lež vlani.

Známi priateľ posretol ma na ulici.

„Susedko, či ste priateľom poľovačky?“
 pýtam sa ho natešený.

„To sa rozumie!“

„Lúbite kuropty, prepelice?“

„To sa rozumie; ale upečené!“

„Zajtrá dakoľko vám pošlem!“

„Ďakujem pekne!“

„Dnes zastrelil som päť jarabíc na osem výstrelov!“

„To ste výborne strieľali!“

„Znamenite!“

„S Bohom, priateľko!“

„Dobrá noc!“

I bežal som naradovaný domov.

V našom mestečku usadil sa mladý okresní lekár. Usadil sa medzi nami následkom povolania od pána grófa N., ktorý ho spolu i svojim osobným lekárom vymenoval. Pán dr. Zelený bol originálny a duchaplný muž. Prislúchal do triedy tých ľudí, ktorých už z prvého pohľadu ku všetkemu schopných

držíme. Oddaný s láskou ku prírode a ku všetkemu, čo ona zo seba vydala, chytrý s jedným si obľuby a oddanosti myslivecko-lesníckeho personálu pána grófa. Pán dr. Zelený bol v opravdivom smysle slova jeden z tých ľudí, ktorí sú vždy hotoví — vrecká svoje pre zabavenie sa s priateľmi vyprázdňovať. Len to bolo to, dľa jeho vlastnej výpovedi, u neho nemalou chybou, že žijúc takrečeno medzi celým plukom poľovníkov, ešte nikdy nesúčastnil sa na poľovačke, ešte nikdy neokúsil slasti Loveny, a tiež nikdy svojej peknej panej dáku pečenku pre kuchyňu domov nepriniesol.

Nasledujúceho dňa ráno vstúpil som do obydľia pána dr. Zeleného.

„Či je pán doktor doma?“ pýtam sa sluhu.

„Doma,“ riekol tento.

I stúpil som hore schodami, a tam v prvom poschodí zastal som u dverí, ktoré mi sluha ukázal.

Zaklepem.

„Volno!“

„Daj Bôh šťastie, paue doktor!“ rieknem s poklonou pánu lekárovi, vytrhnúc ho príchodom svojim z čítania jakejsi knihy.“

„Prichádzam s uctivým pozvaním . . .“

„Pán lesný Hrabina? Snad dakto oнемocnel v kaštieli . . .“

„Prichádzam od pána grófa.“

„Asnaď dáka nehoda?“

„Prichádzam s pozvaním ku poľovačke!“

„Ku poľovačke? Od pána grófa? Pane Hrabina, vy ste iste zablúdil! Ja že som pozvaný od grófa na lov? Ja? Veď neviem s puškou narábať, ani nemám dáku tú škrabicu! Eh, dajte si pokoj s poľovačkou!“

„Ale je to vrelé pranie pána grófa, ktorý ma tým účelom ku Vám poslal. Za tri dni držať budeme hlučnú poľovačku na jarabice, zajace a vôbec čo nám pod ranu príjde, ku ktorému povoláno je mnoho vzácných hostí z okolia.“

Pán doktor tentokrát preca len nemohol odmrštíť pozvanie pána grófa, svojho dobrodinca! —

Po mnohom premlúvaní konečne dal sa mi pán dr. Zelený nahovoriť, obzvlášťne keď som mu riekol: jaké veľké potešenie a vyzrazenie najde na poľovačke, ktorá sa na „Širokom poli“ otvorí. A aby som väčšiu túhu v ňom vzbudil, dodal som, že tam bude vidieť celé refaze prepelíc, celé hajná jarabíc a tlupy zajacov, na ktoré dľa ľúbosti do nich, lebo vedľa nich strieľať bude môcť.

Pán doktor slúbil súčasniť sa na tej poľovačke, ačkoľvek viackrát opakoval:

„Eh, dajte si pokoj s poľovačkou!“

I rozlúčil som sa s nim.

Po mojom odchode nezaháľal pán doktor ani hodinu, lež vyhladel si času vystrojiť sa na lov po myslivecky, aby žiadnu haňbu nezískal.

V čas ráno posiel do blízkeho mesta a tam u majstra krajčera Ihličky kúpil si horársky kabát so zelenými výložkami a kostnými gombíkmi, dľa najnovšieho strihu; u klobúčnika zelený klobúk s tetrovým perom; u puškára Búchala pušku zadovku s poľovníckou torbou a nábojmi Nro 16, konečne u ševca Smolku lovecké bôty.

Výdavok na tieto veci obnášal 150 zl.

Prišlo mu na pamäť, že mu ešte jedna vec chýba, aby sa z neho úplný lovec stal.

Chyboval mu pes, dobre vycvičený stavač pes.

A pokiaľ bol v meste známy, nerobilo to pánu doktorovi žiadnych ťažkostí, vyhladať muža, vlastne „umelca“, cvičiteľa psov.

„Máte-li dobre vycvičených psov?“

„K tomu cieľu mám zvieratá podivuhodného pudu, jakosti na vyberanie!“

Majster uviedol doktora do drevenej komôrky, v ktorej viacero „žiakov“ tohoto umenia sa nachádzalo; tu ukázal mu mohútneho psa, „exemplár najčistejšej krvi,“ jako riekol.

Krásno to zviera!

„Jako mu je meno?“

„Sultan!“

Pri tých slovách pritúlil sa pes plazive ku pánu doktorovi, lízajúc hladiacu ho ruku, a tým činom sa mu veľmi zalúbil.

„Za čo ceníte Sultana?“

„Nepretiahnem vás, vzácny pane! Otcu, materi hoden je šesťdesiat zlatých!“

Nepochybujúci doktor o náležitom vzdelaní v stavacom umení Sultana, hneď nato vyplatil kúpnu cenu a Sultan presídlil sa do lekárovho bytu.

Druhého dňa okolo štvrtej raňajšej hodine išiel som pána doktora zobudiť. Spal ešte jako kameňná socha. Zahaňbil som ho pre jeho lenivosť a pripomenul som, že kroz jeho dlhšie predlenie v posteli zbavíme sa mnohej poľovníckej radosti; lebo možno, že v čas nášho príchodu na terém poľovačky najdeme tam už všetko prázdne.

Šli sme.

Čím bližšie dochádzali sme na „Široké pole,“ tým hustejšie ozývaly sa výstrely z pušiek. Zrýchlili sme kroky a nezadlho dohonili sme pána grófa N. a jeho družinu v najtuhšom love na jarabice.

Kto na „Širokom poli“ v čas otvorenia poľovačky sa nesúčastnil, ten nemôže si utvoriť názor o tom divadle, ktoré poľovačka pozorovateľom tu poskytuje. Ani ten najmenší preletáčok ptáčok nepreletí vopred lovcov, žeby sa naňho niekoľko výstrelov nevypáľilo. A jestliže padne jarabica, tu i tridsať poľovníckych kapiet otvára sa, tu i tridsať poľovníkov škriepi sa medzi sebou: „Ja . . . ja . . . ja som ju zastrelil!“ I psi hryzú sa medzi sebou pre úbohú korisť. Jestli korisť nepadne, dívajú sa všeci (poľovníci totiž a jich viže) za ňou bez slova, a vtedy zia-

don strelec nechce povedať: „ja som ju ne-trafil!“

Tu i tam padne pár brokov, miesto do jarabici alebo zajačka, niektorému poľovníkovi do chrbta; ale to nerobí bárs mnoho, veď staré príslovie znie, že častokrát je olovo najlepším priateľom človeka. Pod týmto názvom i ja mám tri brôčky v mojom chrbte, ktoré mi raz môj kollega do neho „zakvartiroval.“

Sotva že náš doktor puch strelného prachu zacítil a hmenie výstrelov očul, slepo rútil sa medzi strelcov.

Tu sa sišiel s grófom N. s očí v oči.

„Waidmannsheil!“ pozdravil ho gróf a tešil sa nad nováčkom Loveny.

Najväčší pozor venoval gróf psovi, ktorý v pätách za lekárom vážne kráčal.

Vidiac tohoto krásneho psa, jako pána svojho všade nasleduje, všimnul si toho gróf a hneď poznamenal:

„Psova povinnosť je sledovať stopu zveriny po rovine; ale nie pánovi svojmu pozerať na podošvy, či mu z nich žiadon klince nechýbuje!“

Chovanie sa psovo bolo nám všetkým nápadné.

I chtiac doktor družinu loveckú presvedčiť o umelosti svojho výtečného stáväcieho psa, pokynul mu rukou a zavolať naň:

„Sultan hladaj!“

I postavil sa pes na zadnie nohy a počal tancovať.

„Pozrite, pánovia!“ hlásil doktor; „zdá sa mi, že môj Sultan okrem umenia poľovníckeho ešte iné zábavné kúsky zná. Domnievam sa, že som znamenitú kúpu urobil.“

Ponevác ale Sultan nie k tancu, lež k loveniu kúpený bol, dal mu pán jeho podruhýraz povel k lovu silnejším hlasom, zavolajúc naň:

„Pozor, hladaj, Sultanko!“

Sultan položil sa na zem, roztlahal svoje štyri nohy, a zahmúriac oči, urobil sa mŕtvým. Nepohnul ani údom, tak že všeci boli by skoro mysleli, že pes ten zdochol.

„Znamenite!“ prehodil pán jeho. „Ale Sultanko môj milý, nemáme tu času zabávať sa s tvojim súkromným umením. Prišli sme

poľovať, poľuj teda! — Napred, Sultanko, allons!“

Pes sa nehýbal.

„Počkaj, zodvihnem ťa!“ vetil opäť pán doktor, zodvihnúc prút zo zeme, aby nim svojho psa zo zatajenia prebudil.

A sotva že Sultan prút v ruke pána svojho zočil, vyskočil, postavil sa pekne na zadnie nohy, uprúc zrak na pána svojho.

Pán doktor zpozorujúc pozornosť psovu, neubil ho, lež poloziac prút na zem, po tretí-raz prísne zavolať naň:

„Hladaj!“

Pes začal paličku sem i tam preskakovať.

Znal Sultan tri podivuhodné kúsky umenia: tancovať na zadných nohách, urobiť sa mŕtvým a palicu preskakovať. Jarabice a zajace honiť a stopovať neznal.

Pán doktor tieto tri umelecké kúsky svojho psa rovnako váziac, rozlámal palicu na jeho chrbte, načo milý pes zavýjjajúc a vrčiac utiekol preč.

Vyletelo hajno jarabíc.

Gróf strelil po nich. Smrtným brokom zasiahnutá jarabica zapadala k zemi.

Náhodou padla pred samý pysk Sultanov. V tom istom okamžení nachádzala sa mu medzi zubami.

Cvičený pes ďakoval za túto pečenku a nedbal veľa, že bola surová.

Celá spoločnosť lovecká shrkla sa na nešťastného psa. Sám gróf sa mrzel a smial.

Lekár pochytil psa za hrtan a stisol ho jako vládca, otvoril mu tlamu a vopchal ruku do nej až po samý gágor, chtiac úbohú jarabicu z neho von dostať.

Ale už bolo neskoro. Z tlamy psovej vytiahol len tri pierka z jarabičinho chvosta.

Doktor hladal v kapse nôž, že rozpára psovi brucho a korisť z neho vybere, ale noža pri sebe nemal. Šťastie pre Sultana!

Nemohúc ináč pažravého psa potrestať, kopnul doktor Sultana tak mocne, že tento ďaleko na bok odrfnul.

„Môžete byť presvedčený,“ hovoril gróf N. ku doktorovi, „že s vami viac na poľovačku nevýjdem. Váš darebák pes všetku radosť mi pokazil.“

„Eh, dajte si pokoj s poľovačkou,“ somral doktor ticho.

Pes nenablížil sa viacej ku spoločnosti, ale behal sem i tam po rovine a brechal jako zdivočilý. Medzitým vzbudila jarabica chuť v Sultanovi po druhej koristi, a preto, vidiac tu i tam krídle jarabíc vyletovať a zapadať, s divým brechotom nabaňal jich, tak že ani jedna viac lovcem na dostrel nepriletela.

Doktor zlobil sa hrozne na svojho psa, ktorý s oveseným chvostom a s pozdvihnutým pyskom sem i tam sliedil; ukázal, že má bystrejší zrak, lež čuch.

Tak to trvalo niekoľko hodín.

Do večera sbehal doktor najmenej desať, a jeho pes dvadsať mil; doktor zachrípol od mnoho kričania, pes jeho ale od brechania do povetria.

Razom zostal Sultan pri jednom kružiaku ticho stáť, a síce tak nepohnute, jako sa to na najvýbornejšieho psa svedčilo.

Napriek svojmu ustatiu poskočil doktor ku svojmu psovi.

„Př . . .!“ zvolal lovec, ale pes nepohol údom.

Doktor pristúpiať ku samému Sultanovi, zkúmal smer jeho pozoru. I vidí, že pes do malého kružiaku ziera. V kružiaku brnelo sa čosi. Domnievajúc sa, že predmet ten je jedna z pomedzi krídla svojho zaostala, ztra-

tená jarabica, svojmu klobúku viac lež puške dôverujúc, položil pušku tiško na zem, vzal klobúk do ruky a blížil sa tiško (jako chlapec motýľa prichlopiť hodlajúci) ku kružiaku — a prikryl šťastlive ten neznámy predmet.

„Už ju mám, už mi neujde! — Živá je!“ volal radostne na prichádzajúcu loveckú družinu, medzi ktorou sa i pán gróf nachádzal.

Doktor na dosvedčenie svojej výpovedi strčil ruku pod klobúk a vytiahol z pod neho veľkú — žabu, ropuchu.

„Hihahahahaha!“ znelo zo všetkých strán.

Druhý bol by žabu na sto krokov od seba zahodil. Náš doktor myslel opačne. Keď ho prozretelnosť na takýto čudný spôsob s tak interessantným živočíchom obdarila, mal pokynutie, aby dal napozatým myslivectvu „vale,“ ale radnej zapodieval sa s pytvou a prírodovedou!

Uložiac žabu do svojej kapsy, doniesol ju domov a tu umiestil ju do sklenice, z ktorej včera večer zavárané čerešne bol so svojou paňou strovil. Sklenicu naplnil vodou.

A prečo to urobil pán doktor Zelený?

Ponevác vedel, koľko výdavku ho stálo toto nevinné — zvieratko!

A kedykoľvek sme ho napozatým volali na poľovačku, hodil rukou a riekol mrzute:

„Eh, dajte si pokoj s poľovačkou!“

Popelka.

Novella od *Viliama Győryho*.

(Dokončenie.)

Panáček Miško pribehol domov na smrť ustrašený a bládý. Vysilený padol bez seba i poľakal celý dom, že tentoraz ani Popelke nič sa nestalo. Ťažké bremä zpadlo zo srdca celej rodiny, keď jim Betka oznámila, že mlynársky chlapec prišiel k sebe a sám sa navrátil do mlyna.

Ten predošlý strach a z počutia tohoto vyplývajúce uspokojenie na tento čas odvrátilo vypuknúť sa strojácu búrku od hlavy devinej.

Ale preto jej tento výjav pozdejšie niejedno pikre okamženie zapríčinil! Domáce

dietky sa i tak so zástou chovaly naproti nej. Miško od tohoto okamženia ešte viacej. Tento i bez toho veľkú radosť nachodil v tom, keď od seba menších, slabších a menovite cudzie dieťa drážiť, hnevať mohol, čomu potom obyčajne plač bol následkom, od toho výjavu pri potoku stalo sa toto dráždenie docela iného druhu dráždením.

Panáček Miško počal Popelku prekárať, že je mlynárov Ivan jej milencom. Milencom! Čo vedelo toto úbohé, nevinné dieťa o tom? Takáto myšlienka ešte nikdy, nikdy nevznikla v jej srdci. Milovala ovšem Ivana jako brata,

jako priateľa, jako jediného dobrodince a tešiteľa, ktorý sa ku nej vždy tak vládne a úprimne choval; ale žeby mimo tejto lásky ešte iný cit mohol byť v srdci, o tom ani len žiadneho tušenia nemala. Nikdy čistejší, nikdy nevinnejší, nikdy svätejší pomer nevyvinul sa ešte medzi srdcami, lež u týchto dvoch dietok, a predca mohla zlosť ľudská ešte i na tomto niečo zlého nachodiť? Najstarší výstrelok Rozložnanskej rodiny urobil počiatok i tak veľmi zbehlý vo vecach takýchto. Ostatní ho len nasledovali. Panáčok Miško počal Popelku s tým prekárať, že jej Ivan bude ženichom. Jaký pekný pár bude z nich, keď si zastanú raz pred oltárom! Ivan bude i vtedy bosý a v tom roztrhanom bekeši, ktorý už šesť rokov nosí. Ach, utešený to bude mladý zať ten bosý Ivan. Na hudbu nebudú mať peniaze, ale si budú tancovať pri hvízdaní a pri tlčení na rozpuknutý hrniec. Zpraví veľkú svadbu a uhostia sa do vôle podla tej nōty:

„Hej keď sa ja raz ožením,
Veľkú svatbu urobím,
Tarkavého zabijem psa,
Z neho celý svet naje sa!“

Nuž ale prekladancov ¹⁾ a radostníkov bude dosť, vystane z nakradnutej múky!

A ktoby bol v stave vypočítať všetky tieto vyberané vtipy, ktorými bezobranú devu mučili? Tá ale počala cítiť, že je o mnoho horšia tá boľasť, ktorú srdce, nad tú, ktorú len telo cíti.

A z tej srdca dotýkajúcej sa boľasti ešte i najväčšia mala nasledovať? Ivan mal odísť. Jestli chce, aby niečo z neho bolo, musel sa remeslu učiť, a tomu sa ani v malom mlyne, ba ani v celej dedine nemohol naučiť tak jako by treba bolo. Za stolára ho určili, i on sám mal veľkú vôľu k tomu remeslu, a aby sa tým stať mohol, musel do nejakého väčšieho mestečka ísť za učňa. Už mu bol veru i svrchovaný čas; veď iní šuhajci v tomto veku sú skoro už blízki prepustenia. On teda musí ísť, musí ešte tejto jaseni, jak náhle vo mlyne ubudne roboty.

¹⁾ Prekladaneč, veľký koláč na svadbách obyčklý. M. D.

Starý strýko a manželka jeho Katrena všetko vynaložili, čo od nich vystalo, keď Ivana na cestu vypravili. Len že toto všetko len z toho všetkeho záležalo, že mu starý strýko niekoľko dobrých otcovských naučení dal, a potom mu ukázal cestu do najbližšieho mestečka; manželka jeho ale poplátala mu šatočky a upiekla pagáčikov. A dobré diéta i toto máličko s veľkou povďačnosťou prijalo. I poďakoval sa Ivan úctive jak za toto, tak i za všetko to dobré, ktoré mu v mlynu preukiazali, už odtedy jako sa sirotou stal. Z vrby popri mlyne stojacej odrezal si paličku, ktorá by ho na cestách sprevádzala; na jej koniec zavesil si svoj malý batožtok, v ktorom sa šatočky i pagáčiky nachodily; celý nebol ťažký, ne veľmi mu tlačil rameno. Takto vystrojený ešte sa raz lúčil s drahými rodičmi tak úprimne, srdečne jim ďakujúc ešte raz za všetko a prajúc požehnanie Božieho, že sa oba doplakali.

„No už len choď,“ riekol strýko, laktom ukazujúc na cestu, ktorou Ivan ísť mal; „viem, chůdatko, že je i tebe ťažko, ale i nám.“

Mienil lúčenie. Pravdu mal. Chlapiatku bolo skutočne nevyslovne ťažko s klepajúcim mlynom sa rozlúčiť.

A pokým von vyšiel z rodinnej dedinky, ešte sa raz lúčiť mal. Cesta viedla ho popri dome Rozložných. Bôh vie ale, čoby cesta ani snaď nebola tade šla, on by tade bol preca kráľal. Malá Betka znala, v ktorý čas Ivanko pôjde, a tam na hradskej ho čakala. Oči jeho byly ešte i vtedy plné slz, keď sa zišli.

„Nuž pojdeš, Ivanko?“ pýtalo sá dievča od žiaľu trasúcim sa hlasom. „Vskutku nás tu zanecháš?“

„Čo mám robiť?“ odpovedal šuhaj; „i ja musím niečim byť. Doma mi byť nemožno.“

„Bože môj, Bože môj!“ vzdychalo dievča. „Keď odídeš, čo tu bude zo mňa? Kto ma poteší, kto obráni? Kto sa mi vládne prihovorí? Žiadon, žiadon človek!“

Slzy zalialy i jeho.

„Neplač, malá Betka,“ tešil ju chlapec; „ani ja neodídem na veky, dobrý Pán Bôh zase ma nazpät privedie, potom . . .“

Ale neslovil ďalej a bolo vidno, že ešte chce nečo povedať.

„Oh, kebych i ja z tadete mohla odísť s tebou!“ nariekalo dievča. „Vďačne bych išla s tebou i na koniec sveta. Zjednala by som sa za slúžku, robila bych všetko, čoby som len vládala, len aby som bola tebe na blízku, len aby som niekdy mohla očuť tvoje lúbe reči.“

„Chúda Betuška!“ odvetil šuhajk. „Čoby si tým získala, keby si so mnou išla? Za tebou by prišli, nazpät by ťa zahnali, zase by nás len roztrhali. Neplač, dobrá deva; veď Pán Bôh pomôže! Choď tu i tu ku tetke Katuske do mlyna. Vieš, že ťa i dosiaľ ľúbila, i na ďalej ťa ľubiť bude. Dobrá je to žena, bodaj ju Bôh požehnal! Shovárajte sa vospolok a myslite, že som i ja u prosred vás. Raz sa potom i skutočne tam objavím, potom“

Tu zas zaseklo mu reč, len hľadel pekne, laskave do očí deviných.

„A keď nebudeš môcť ísť,“ pokračoval posmelený, modli sa k Bohu, Betuška; toho voždy najdeš, ten ťa vždy uslyší, ten ťa sám poteší.“

„Tak urobím, Ivane,“ odvetila deva; „všetko tak urobím, jako mi hovoríš. A keby sme sa už nikdy viacej nevideli a počul by si, že som zomrela, vtedy vedz, že ťa ubohá malá Betuška i v hodine smrti žehnala — za tvoju dobrotu“

Viacej nehovorili spolu. Ivan slzavým okom šiel, malá deva plačúc pozerala za ním, pozerala plačúc ešte i potom dlho, keď ho už viac vidno nebolo.

Roky rýchlo mýňaly sa, komu radostne, komu zas v žalosti. Malá Betka zachodila do mlynka, kedy so pšenickou, kedy bez nej, a to tak dobre padlo starej tetuške, že to malé dievča vídať mohla, veď hľa, kedykoľvek Ivan list domov písal, bez malej Betušky by ho ani neboli prečítať mohli. Jako to dobre bolo, že ju Ivan čítať naučil! Z takýchto listov, ktoré čo ďalej tým krajším písmom, hneď zas hladšou rečou písané boly, ani z jednoho nevynehal Ivan Betušku, voždy ju dal pozdravovať. Jemu sa dobre vodilo, majstrovia ho radi mali, pozdejšie už bol

prepustený, i do väčších miest šiel, i zárobok jeho sa rozmnožoval. Domov ešte nemôže prísť; lebo to mnoho peňazí, ale ešte viacej času stojí, ale veď už len dojde raz, jak dožijú. Písal, že sa už poriadne môže šatíť, a že i pár zlatíkov pre budúcnosť odložil. Odpovede na listy tieto obyčajne malá Betuška písala, no a to i starý strýko zpozoroval, ačpráve nikdy ani jednej litierky nenapísal, že je písmo Ivanovo o mnoho krajšie, lež Betuškino. Čo ani nebol div. Ivan všetko písal, i do remeselnického spolku chodil, i kresliť sa učil a popri remese svojom ustavične i v čítaní a písaní sa cvičil; pokiaľ ubohé, opuštene dievčatko, ktoré od prvo-počiatku v dome Rozložných len za slúžobnú považovali, úplne sebe ponechané, jakože by len bolo mohlo sa vzdelat a zdokonáliť?

V jednom liste i svoju svetlopisnú podobizeň poslal v dvoch obrázkoch; i odpísal, aby jedon bol Betuškin, jestli ho vďačne prijme. Betuškin! A keď ho vraj vďačne prijme! Jako že by ho vďačne neprijala! Jako by sa nebola naň dívala s radostou, vidiac, že tento Ivan za tých pár rokov zmohutnel, hodným sa stal. Oh, vďačne ho prijala, s takou radostou obdivovala, že keď samotná ostala s obrázkom, vtedy ho k per-nám pritisla a pobožkala srdečne, vrelo. Pred tým jeho nikdy, teraz obrázček prvýraz poľúbila.

Ale keď Ivan vo svojich listoch ešte len voždy malú Betušku spomínal, to sa veru veľmi mýlil, jestli si ju ešte vždy tak malú predstavoval. V peknú, zdravú, vážnu pannu vyrástla, ktorú utrpenie a práca nezmorily, ale len otužily. Ublížiť jej už ani domáci sa neopovážili, lebo ač ju i neradi videli, ale istú úctu naproti nej chovať museli, tú jim ona svojim šlechetným sebä držaním vynucovala. Sama pani Rozložná bola prinútená to vyznať o nej — a už väčšieho divu nad ten byť nemohlo, že je Betka, vzdor tomu, že je cudzia, pozornejšia, poslušnejšia, lež jej vlastné deti, ktoré veru mnohú žalost zapríčinily svojim rodičom.

Toto osvedčenie predtým naproti vlastným dietkam tak zaslepanej matky vskutku s divom hraničilo. Oh, ale tento div ešte nič

nebol proti tým divom, ktoré sa v rodine Rozložných odrazu zjavily.

Prišiel list.

Tá istá ruka, čo od rokov každý štvrtrok písať zvykla a peniaze posielala na opatrenie a šatenie malej Batušky, (ktoré ale na všetko iné len nie na tento cieľ byly vynakladané), zase písala. Bolo to nepekné, ženské písmo. Bezpochyby tá stará pani to písala, čo ju sem bola vtedy doviedla.

Tento list už i preto bol neobyčajným, lebo neprišiel v obyčajný čas; a i preto, že neboly peniaze v ňom. Ale bolo v ňom niečo, čo ešte i od peňazí bolo zvláštnejším! Lebo sotva, že ho pan Rozložný prečítal, priam volal svoju manželku. Zatvorili sa potom spolu do chyže, radili sa tajomne potichu, dlho, veľmi dlho.

A pán Rozložný priam ešte v ten istý večer písal list synovi, Miškovi, ktorého z vyššej školy šťastlivo boli vyhodili a teraz v nejakom dešperátnom postavení živoril, nič pekného lebo dobrého o sebe slyšať nedajúc.

„Príď domov hneď, ale hneď, v tom najväčšom spechu!“ písal pán Rozložný, i dvaráz a triráz podčiarnul v tom liste synovom. Ba len prečo ho tak náhle volal domov?

Pani Rozložná z okamženia na okamženia vlúdnejšie počala sa chovať ku Betuške, i zdalo sa, jako by túto dobrú paniu boli vyčarovali. Betka nevedela sa dosť prenačudovať na tej vlúdnosti, lásky a úprimnosti, jakej sa jej zo strany pani Rozložnej za podiel dostávalo. Drahou milou dcérou si ju nazývala, ba i do anjelov jej nadala, ba i pobožkala ju. Popelku!

Ba len prečo ona to robila?

Panáčik Miško, ktorý už tiež na krásneho šuhaja vyrástol, (tak že sa oko devino mohlo na ňom zastaviť, jestli na jeho raz nehladelo), Miško na pochytre prišiel domov, Betuške mnoho darov doniesol, a takým vlúdny, srdečným bol k nej, tolko pekných rečí jej znal navreť, jako čo by to ani ten nebol, čo ju raz s otrhaným mlynárskym chlapcom prekával ubohej devici tolko príkrých chvíľ zapríčinil. Slovom, dvoril jej a každým činom, slovom, to dokazoval, že je jeho úmysel vážny, opravdivý.

Betka nevyhodila ani z divov. Bola celá očarovaná, hlava sa jej krútila, keď pomysľala na príčinu tohoto obratu a nemohla ju naskrze vypátrať?

A keby ešte to bola počula, keď pán Rozložný jedného dňa bavil sa v stoličnom meste, jako sa jedon úradník stoličný, (po tom známy, že viacej vydával, lež prijímal, veľkého gavaliera hral, v ustavičných peňažitých rozpakoch sa nachodiac, s nejakou dobrou partiou by si bol spomôcť chcel), jako sa tento veľký pán zovrubne po Betke vyptával; na ktoré vyptávky ale pán Rozložný mnoho mluvným ale preca tajomným úsmevom odpovedal:

„Naša malá Betuška? Chvala Bohu, zdravá je. I môj syn je doma!“

„No, no?“ pýtal sa pán zvedave, „snaď len nebude svadba?“

„Bôh vie!“ odvetil pán Rozložný. „Od detinstva sa poznali, ľúbili. My sme všemožne vyzkúmali stav jejich srdca, a vidiac čo sme videli, uznali sme, že by to bol hriech prekážať chcieť jejich spojeniu. Jestli sa opravdove milujú, jako sa milujú, nech jim Bôh pomáha.“

Pán Rozložný nebol síce nejakým výtečným psychologom, ale to preca pobadal, že sa na tieto reči tvár toho gavaliera náramne zasmušila.

Čo mohlo byť tohoto všetkého príčinou?

Nemeškajme ďalej s odpoveďou. I sama Betka sa to o nedlho zo zprávy úradnej, od stolice na ňu došlej, dozvedela: ona sa stala po svojej, vo Viedni zomrelej, matke dedičkou päťdesiat tisícov zlatých.

Celé smutné tajomstvo jej života odrazu sa objasnilo.

Jej matka z interessov išla za muža, za boháča, ale keď sa toto stalo, vtedy Betuška už žila, len že o jej živote muž sa nesmel nikdy dozvedieť. Aby ju utajili, doviezli ju do Uhorska, tu ju držali, ukrývali.

Padlá ženská nebola dosť mocnou, aby sa zriekla pohodlného, skvelého svojho postavenia spoločenského, tajomstvo ľahkomyslnosti svojho mladého veku ukrývala po čas celého života svojho; ale v hodine smrti zvíťazila matka nad dámou, — všetko vy-

znala a zomrela. Majetok z otcovskej strany na ňu pripadlý poručila dcére svojej, ktorú od útleho veku nemluvňata nikdy nevidela, nikdy k srdcu nevinula. Bolo to dedičstvo veľmi pekné; ale jak chatrné to odškodenie lásky materinskej ces celý čas života.

To bolo tajemstvo života Popelkynho.

Keď raz bol závoj z neho odhalený, hneď ho vedel každý; mnohý ešte viacej vedel sa domnieval, lež možno bolo a pridával k nemu každý dľa svojho spôsobu. Romantický pád tento rozchýril sa po celom vidieku a keď do druhej stolice doletel, už vtedy o stá tisícoch sa hovorilo.

Práve v týchto dňoch udalo sa i to, že pred mlynkou jedného večera koč zastal, z ktorého slušne oblečený mladý šuhaj zišiel. Peknú tašku pocestnú, plášť svoj zňal si z neho, vyplatil vozku, prepustil ho. sám ale vošiel prosto do mlynských dverí. Potrafil, veď sa tu vychoval, veď to bol Ivan. Dľa svetlopisného obrázku jeho priam ho poznali. Tak sa mu zatešili, ani svojmu vlastnému synovi by sa lepšie tešit neboli mohli. I sám Ivan takú radosť na javo dal, ani čoby jeho vlastná matka ho bola vo mlyнку prijala.

Ale hľa, jako táto dobrá vôľa mladého šuhaja odrazu nehala!

Tak sa pomínula stá krása motýlka, keď prášok blyskavý hrubá ruka dieťaťa sotre z krýdel jeho. A od čoho že tak zmizela? Od tej novinky, ktorou ho tetka Katuska priam za horúca prekvapila: že sa malá Betuška veru v utešenú bohatú slečnu zmenila, že zdedila tolko, žeby ju ešte i sám podžupan si vzal za ženu, keby bol vdovcom, alebo slobodným.

„Zdedila, bohatou sa stala, veľkopanskou slečnou?“ pýtal sa zhrozený, obľadnutý Ivan. „Volkopanskou slečinkou sa stala? A jako? A kedy? Veď som ja o tomto všetkom ešte ničoho nepočul!“

Rozpovedali mu všetko, čo vedeli.

Na počutie novinky tejto nebol už mladý priemyselník tým, čo prv. Sotvá bolo počut už potom od neho jedného slova. Tetka Katuska navarila mu to na večeru, čo predtým najradšej jedával; jeden kus je máličko, ale

ani ten nezjedol z toho. Na noc mu i postel postlala takú dobrú, jakú v detskom veku nikdy; teraz ešte i plášť starého strýka mu položila ku spodnej perine, taká dobrá postel to bola, že by sa i sám kráľ bol dobre mohol v nej vyspať: ale Ivan ani v tejto nemohol zaspať. V čas ráno, keď pastier už stádo vyhánal na pole, ešte oči jeho tak byly otvorené, jako večer keď si líhali. O vela viac bolo to poznať na ňom, ležby to tetuška bolo ujst mohlo. Čo tušila, čo nie, kto by to bol v stave uhádnuť. Ale tolko bolo isté, že po ranných modlitbách z kostola nenavrátila sa nazpät do mlyna, ale slečinku Betušku vyhladala, nedbajúc na to, či je svedčné, či nie?

Našla ju, povedala jej, že sa Ivan večera vrátil, veselý, že bol dobrej vôle, ale jako sa toho dopytal, jaká boháčka sa z Betušky stala, odtedy že neprehovorí ani slova a tak sa smúti, ani smutná vrba.

Srdce Betušino (nač to tajit) prudko počalo biť pri tej zpráve. Pekná jej tvár ružovou farbou sa zapálila a jej modré oči neobyčajným ohňom zahorely.

„Choďte len domov, tetuška,“ riekla vrodzenou svojou vlúdnosťou, „a nezpomínajte nič o tom pred Ivanom, že ste tu bola. O nedlho i ja dojdem do mlyna.“

A zadržala slovo. Teraz už mohla slobodne chodiť von a dnu do domu, — nik jej to nezakazoval, nik ju viacej na otázku neťahal, čo robí, kde chodí: celý dom by ju bol na rukách nosil.

V celkom jednoduchých, čistých domácich šatočkách pobrala sa do mlyna. Nebolo na nej žiadnej cifry, žiadneho skvosu.

Tak vlúdne a nenútene vošla a pozdravila, jako to robievala za detinského veku. A potom sa pýtala starého mlynára: že by mali dve merice pšenice mlieť, kedy by jich mohla sem priviezť na taličke?

Tu si v tom okamžení zastal Ivan s výrazom radosti, žiaľu, nádeje, nedôvery, šťastia i utrpenia na tvári, proti nej.

„Ivanko!“ vykrikla devica v skutku so srdečnou radosťou; „A ty si doma? Vítaj, pozdrav ťa Bôh! Ach, či dobre, že si prišiel!“

Pristúpil k nej, podal jej ruku. V takých rozpakach bol, v jakých snáď ešte nikdy za života.

„Betka!“ vykrikol s tým najúprimnejším hlasom lásky; ale priam doložil s úctou: „slečna!“

„Slečna!“ rozosmiala sa Betuška chutne. „A čo sa to tebe stalo Ivanko, že ma slečnou menuješ?“

„Tvoje bohatstvo, dedičstvo?“ . . . odvetil šuhaj a viac nebol v stave povedať.

„To namaľované kráľovstvo!“ odvetila Betka celkom žartovne; „to dedičstvo, ktoré by mojím byť mohlo, keby mi ho pokrevní neboli odpravotili . . .“

„Svätý Bože,“ pretrhol jej reč radostne prekvapený šuhaj. „Teda si preca chudobná?“

„Keď je bezmajetnosť chudoba,“ slovila deva, úľubne sa dívajúc junovi do očí, „tak som chudobná.“

„Oh, vďaka milému Pánu Bohu!“ šopkal junoch potešený. „Len keď si chudobnou! Len keď si chudobnou! Len keď si chudobnou, Betuška!“

A plakal radostou.

Vidno bolo, že sa v skutku teší.

* * *

A tu by sme smelo mohli rozprávkou našu pretrhnúť, lebo čo ctený čitateľ i sám od seba uhádnuť môže, to nám je zbytočné povedať. Len niekoľko krátkych poznámok musíme ešte urobiť.

Keď už vera odstála, Betka vtedy vyjaviť kajúcne Ivanovi, že je ona veru nie chudobná, a že jej pokrevní ani len haliera z materinského majetku neodpravotili, že keď to tvrdila, vtedy nehovorila pravdu; ale verí, že jej túto lož isám dobrotivý Bôh odpustí.

Potom i svadbu odbavili. Nie veľmi skvosne a nádherne, ale preca nie tak zobráccky, jako jim to v detinskom veku ešte bol Miško posmešne vyprorokoval. Miško ani nebol na jích svatbe, hrozne ho mrzelo, že ho boli vychyřili za mladoženiča, keď z toho všetkeho nič nebolo. Veľmi sa povadil s rodičmi, na čo ho volali domov a za blázna mali i na posmech sveta vystavili.

Vo veľikom hneve sa rozišli a za dlhý čas ani nezreli sa o otcovský dom.

Mladý pár bol sobášený v tom malom kostole, v ktorom po čas zkúšky Popelka z chóra dolu hľadela na beh celej zkúšky a kde jej srdce takou radosťou bilo, keď toho dobrého, milého chlapčoka vychválili.

Rozložnovci ani sami neverili, žeby po predošlom obostrannom sklamaní sa tak ťažko jim padlo konečne lúčenie, jako jim skutočne padlo, keď sa Betka od nich odobrала. Pri príležitosti rozlúčenia padla pani Rozložnej do náručia a tak plakala, nariekala, tak jej bozkávala tvár, ruky, že i vókol stojáci všetci sa doplakali, ešte i sám starý pán urodzený, ktorému teraz ešte i vo fajke vyhaslo. Tento dom, ač i miesto jej utrpenia, preca len bol domovom ubohému od celého sveta opuštenejmu dievčatu, a tá pani, pri všetkej svojej tvrdosti a ukrutnosti preca len bola matkou nevoľnej sirote! Šlachetne smýšľajúce dievčatko na všetko zabudlo, len jedno mu zostalo v srdci — vrelá vďaka, ktorou jim bolo zaviazané. A táto vďaka nezostala u nej púhym slovom, ale veľmi často sa označovala i potom ešte v skutkách; lebo úplne zchudobnelá rodina Rozložných mnoho ráz dostávala potom od nej listy a v nich pekné sumičky, k oblahčeniu jej príkreho lôžu.

Tak sa jím odslúžila Popelka!

Ale ešte i druhá rodina jest v dedine, ktorá mala príležitosť do smrti chváliť manželku Ivanovu. Strýčik a tetka, tito starí ľudia to boli, ktorí už neslúžili cudziemu, lebo mlynok bol majetkom jejích, Betka jim ho kúpila. Strýčik bol v ňom do smrti a meřičky mýtne v ňom odberal pre seba.

Prvá cesta viedla novozasnúbený párik náš do Viedne. Dcéra predovšetkým navštívila hrob matkyn. V živote ju objat nemohla, tam si klakla na jej hrobe a slzami ho porosila, bozkami obsypala.

Rodinu nenavštívila — nechcela jej byť nepríležitosť.

* * *

Ivan jako bol vždy bezzištným a svedomitým v celom živote svojom, tak túto šlachetnosť srdca svojho i tým dosvedčil, žeby si bol za hriech držal, keby bol mal z majetku ženinho žiť. Mal svoje remeslo, bol vzdelený; zamestknanim sa týmto chcel i

hmotne hodným sa stať bytnosti tej, ktorá lós svoj do jeho rúk odovzdala.

V hlavnom meste krajiny usadili sa; tam robil remeslo svoje a priviedol k takej veľkej dokonálosti, že sa pôsobenie jeho stalo ozdobou krajinského priemyslu. Z neho samého vyvinul sa vzdelaný, poctivý, pilný priemyselník: tak že bol opravdovou ozdobou triedy priemyselnej.

Vo veľkej dielni, ktorú pilnosť a touto zaslúžené šťastie v celú rozsiahlu fabriku premenilo, pracuje sa i dnes pod vedením samého pána dielne nepretržene; a tí, čo tento kvetúci obchod v hlavnom meste videli, istotne všetci vyznajú, jakými sú šťastnými jeho vlastníci; a tí, ktorí náš pár osobne poznajú, ti i to vedia, že je opravdove blažený.

Poslovenčil *Miloslav Dumný*.

Ranko Alimpič.

(Vyobrazenie na strane 293.)

Pamätný bude pre mladé Srbsko 29. jún r. 1876. Z citadelly Belehradskej zahrnela s vychádzajúcim slniečkom prvá rana z dela a jej zvuk roznášal sa nad mestom a Dunajom. Táto rana oznamovala začiatok krvavej vojny na osvobodenie Juhoslovanstva zpod štyristoročného jarma tureckého. Pod ťažkými sekerami praskla veľiká žrd, na ktorej povievala turecká zástava s polmesiacom. Bol to skutok ku vyhláseniu neodvislosti srbského kniežatstva. V Belehrade zazvučaly zvony a pri strelbe diel opustil mladistvý kňaz Milan svoj nevelký, ale príjemný zámok, aby išiel na bojisko. Vedľa prístavu stál broj radového vojska v slavnostnom obleku a s hudbou. Vedúc kňaznu za rameno kráčal Milan pred rozostaveným vojskom, až zastavil sa pred zástavníkom, uchopil zástavu, polúbil ju i riekol: „Bojovníci! Jako prvý vojak zeme s avám sa na čelo svojho vojska, abych tiahol do boja, abych bránil našu vlasť pred spoločným nepriateľom. Vám, bojovníci a mešťania, sverujem svoju manželku, vašu kňaznu. Chráňte ju jako i hlavnie mesto. Žijte blažene!“ I polúbil zástavu a odovzdávajúc ju zástavníkovi dodal: „Bojovníku! Odovzdávam ti túto zástavu, bráň ju až do poslednej kvapky krvi!“ I vstúpil na parník „Deligrad,“ aby tiahol na bojisko. Dňa 1. júla bol v tábore pri Deligrade s nadšením privítaný. K vojsku svojmu držal reč, v ktorej hovoril: „Pred vami je život a budúcnosť! Hynúci bratia očakávajú vás jako svojich osvoboditeľov.“ Vojsko srbské chystalo sa vtrhnúť do Bulharska, Starosrbska a Bosny. Armáda drínska, pozostávajúca z 15 brojov

pechoty, 5 eskadron jazdy a 30 diel, spolu teda 15.000 mužov majúca poberala sa do Bosny pod veliteľstvom generála Alimpiča, ktorého podarenú podobizňu na záhlaví čísla tohto podávame.

Ranko Alimpič považovaný je u krajanov svojich za výborného vojvoduca a požíval v Srbsku už dávno povest jak statočného, tak teoreticky a prakticky vzdelaného vojaka. Vo svojej mladosti bol roku 1848 jako poručík poslaný od srbskej vlády k ďalšiemu svojmu vzdelaniu do Nemecka i pobavil sa dva roky v Postupíne a v Berlíne. Za krátky čas naučil sa tam nemecky, i mohol sa teda venovať bez prekážky studiam. Krom vedomostí vojanských pestoval Alimpič toho času i peknú literatúru, i napísal v svojom materinskom jazyku mnoho básni, z ktorých nektoré boli do nemčiny preložené a v časopisoch berlínskych uverejnené. Z Nemecka išiel Alimpič do Francie a Belgie, kde sa dokonale francúzsky naučil. Navrátiac sa do vlasti, slúžil vo vojsku a stal sa konečne riaditeľom srbskej vojanskej akademie. Oborom jeho je zvlášte technická vojanská veda. Roku 1858 mal horlivé účasťstvo v revolúcii oproti kňazovi Alexandrovi Karadordevičovi; preto býval vždy považovaný za vrelého stúpenca rodiny Obrenovičov.

Alimpič zahájil svoju vojanskú činnosť šťastne a mohol už dňa 4. júla zaslať ministrovi vojanstva do Belehradu túto zprávu: „Pred Belinou, dňa 4. júla. Včera prešla armáda cez Drinu blízko ostrovov Bojuklijských. Turci zpozorovali našu operáciu len vtedy, keď už polovica armády bola za Drinou.

Turecká pohraničná stráž vystrelila, no chytrí premohli sme jej odpor. O pol hodiny vpadlo nám turecké vojsko do boku, bolo ale odrazeno. Pred Belinou vrazili sme na značnú silu Turkov, ktorí na jednej výšine postavení boli v bojovnom šiku i s delostrelectvom. Započal som delostrelecký boj a zároveň jeden diel nášeho delostrelectva vpadol do boku Turkov, čím boli Turci prinútení k opusteniu svojho postavenia. Prenasledovali sme ich čule, boj trval skoro celý deň. Turci utiekli za hradby Beliny. Vydobyli sme tureckú zástavu, veľký počet pušiek a ukoristili mnoho tureckých volov a koní. Bosniaci pridávajú sa početne k našemu vojsku.“ Mimo svojho vojska mal Alimpič pri svojom sbore na pohotove 100 dôstojníkov, 250 poddôstojníkov a v zásobe 30.000 ručnic, aby povstanie v Bosne organizoval. Alimpič dúfal v šťastné rozriešenie svojho úkolu tým skôr, že mal vrhnúť sa na územie, kde prvé plamene povstania boly už vyšlahly a kde neboly sily tureckého vojska veľmi veľké. No pletichy, ktoré boly proti postupovaniu jeho vojska v Bosne agitátormi istej „neutrálnej“ moci napradené, hatily po nektorých vífaz-

ných srážkach s Turkami postupovanie srbského vojska. V boji pred Belinou dokázal Alimpič svoju odvahu a osobniu statočnosť. V čele sboru svojho pritiahol až k samému mestu. Dňa 7. júla zaujalo vojsko Alimpičovo pevnôstku Raču pod veliteľstvom chyrneho Vlajkoviča. Djoka (Juro) Vlajkovič bol v tomto boji presred svojich dobrovoľníkov ranený do svojej zdravej nohy, keď boly pod nim už drier dva kone zastrelené. Keď padol, zvolal žartovne: „Hej, Turčine, či chceš i druhú nohu odo mňa?“ Rana, ktorú v tomto boji utrpel, bola už štrnásť; trinásťkrát ranený bol na Kryme. I v auguste bojoval Alimpič šťastne so svojou nevelkou armádou, ktorú po celej hranici srbsko-bosenskej rozťahnuť musel; i nedopustil, aby Turci, ačkoľvek v presile, prešli k offensíve. Počiatkom sept. prišiel Despotovič do Bosny a sriadil sbory povstalcov bosenských, ktorých počet vystúpil na 15.000 mužov. Jeho armáde začalo sa lepšie dariť; no Alimpič odísť musel čo veliteľ k armáde ibarskej, aby na nejaký čas zastal chorlavého Čolak Antiča. Veliteľstvo armády drinskej sverené bolo plukovníkovi Uzun Mirkovičovi, ktorý v diele Alimpičovom až po prímerie zdarne pokračoval.

Babina Glava.

(Vyobrazenie na strane 305.)

Generál Čerňajev prestúpil v nedeľu dňa 2. júla 1876 za rána turecké hranice na troch miestach s južnou armádou, ktorá z 3., 5. a 6. divisie záležala a 43 broje pechoty, 20 eskadron jazdy, 120 diel a príslušný sbor mostárov a zákopníkov čítala; celý armádny sbor mal teda 37.000 mužov. Na pravom krýdle vtrhla do Turecka divisia plukovníka Miljutina Jovanoviča pri Supovci a obsadila do poludnia turecké mestá Dadulič a Sečenicu na ľavom brehu Moravy. Srednia divisia plukovníka Pavla Georgieviča postúpila súčasne po pravom brehu Moravy a obsadila pobrežie výšiny Topolnice proti Nišu. Ľavé krýdlo poberalo sa pod osobným velením Čerňajeva rovno na juh cez Timok a k ceste. vedúcej od Vidína ku Ak-Palanke. Cestu túto vystavil pred desať rokmi Midhad baša. Turci nevedeli, jaký majú Srbi zámer, prečo ventujú celú svoju pozornosť moravskému údoliu. Toho dňa neprišlo k srážke. — Dňa 3. júla pokračovaly obe krýdla pod

Jovanovičom a Čerňajevom vo výbojnom pochode ďalej. Sred pod Georgievičom neprekročil Topolnicu, lebo bol ohrožovaný strelbou diel z pevností pred Nišom. Na ceste, ktorá vedie z Vidína do Ak-Palanke cez rozhranie Timoku a Nišavy, vypína sa vysočina — Babina Glava, ktorej vyobrazenie v čísle tomto podávame.

Na Babinej Glave, ktorá opatrená bola mocnou redutou, odbavil sbor Čerňajev krvavý krst svoj.

Prudko vrazily tam oba nepriateľské voje na seba. Po štyrhodinovom krvavom boji dobyli udatní Srbi útokom postavenie Turkov. Že mladé srbské vojsko pod Čerňajevom dobre sa bilo, že bolo nadšené pre svoju vec, to všetko nepostačuje v dobe, kde rychlá palba zadoviek a ohromný účinok Kruppových diel prekonáva každú osobniu udatnosť a odvahu. A Srbi preca zvíťazili. Bol to značný prospech ľavého krýdla juhozápadnej armády a Čerňajev vedel ho vykoristiť. Dňa

4. júla postupoval chytro ku Ak-Palanke, ktorá juhovýchodne za pevnosťou Nišom asi na tri hodiny cesty leží, a to v kraji, kde cesta od Vidína cez Starú Planinu k Nišu vedúca spojuje sa s inou cestou, pohodlnou, ďalekopisom opatrenou. Táto cesta vedie rovno cez Sredec do Carihradu. Medzi Ak-Palanokou a Nišom leží kúpeľne me-to Banja, asi na štvrt hodinu južne od cesty; z tade možno vidieť väže a tábory pri Niši. Na severe vystupujú pahorky a tvoria rozhranie medzi Nišavou a Timokom; je to vápenné, asi 3000 stóp vysoké pohorie, celkom holé, tak že keď svieti naň slnko, nemožno rozoznať, či sú to bralá alebo snah. Na severozápade rozkladajú sa zelené návršia okolo Nišu a široké údolie, ktorým preteká Morava, keď bola Nišavu prijala, berúc sa ku Alexinacu do Srbska. Prírodné hranice medzi Tureckom a Srbskom tvoria tu výšiny medzi Nišavou a Timokom, ale tieto výšiny prezerané sú údolím Moravy, asi dve hodiny širokým; tak že medzi Nišom a Alexinacom niet vlastne žiadnych prírodných hraníc.

Černajev dobyjúc toto výhodné postavenie musel na to myslieť, aby ho od chrbita Turci nenapadli, ktorí mohli mu škodiť, ude-riac naň z Nišu a z Vidína. Postup jeho smelý smeroval k tomu, aby spôsobil povstanie v Bulharsku. Keby sa bolo očakávanie splnilo, bol by Černajev po obsadení Ak-Palanky tiež značné, 10,000 obyvateľov počítajúce mesto Pirot obsadil, kdežto druhá armáda na Timoku bola by znepokojovala turecké tábory pri Niši a Vidíne. Tak bol

by mal Černajev otvorenú cestu k Sredecu a k železnici, vedúcej do Carihradu. Právě krydlo pod Jovanovičom, ktoré malo cez Dadulič a Sečenicu proti mestu Prokopliji postupovať, sviedlo pri Prokopliji nešťastnú bitku i prekazené bolo jeho postupovanie. Medzi Bulharmi vypuklo síce povstanie; no Turci potlačili ho hneď spôsobom tureckým: vohnali do bulharských dedín divokých Čerkesov a mŕtvolky povrazených Bulharov čítaly sa na tisíce, z kvetúcich dedín staly sa dymiace sa rozvaliny a z požehnaných krajov púšť. O ukrutnosťach týchto prehovorme svojim časom.

Černajev nemohol odolať s malou armádou svojou presile tureckej. Bulharské povstanie zklamalo smelého vojvoduca, ktorý chcel Turkom pri Niši všetko spojenie s operačnou čiarou od Nišu cez Pirot ku Sredecu (Sofii) prerušiť a zároveň proti tureckému sboru, ktorý proti Zajčaru na Timoku operoval, brozivé postavenie zaujať. Černajev prinútený bol odstúpiť od plánu svojho, keď badal, že Lešjanin neprechádza cez Timok, aby tak kryl chrbát armády jeho od Vidína. Zanechajúc na Babinej Glave divisiu pod veliteľstvom Uzun Mirkoviča, tiahol ku Kňaževu, aby prepadol Turkov pri Niši. Sotva vzdialil sa Černajev, zvolal veliteľ brigády vojanskú radu, ktorá uzavrela, opustí Babínu Glavu. Veliteľ Mirkovič skoro zúfal, keď mu bolo vysvetleno, jaké škodlivé následky má jeho ústup z tohoto strategicky veľmi významného miesta. Babínu Glavu obsadili a ohradili hneď Turci.

Listareň redakcie a administrácie.

Číslo 12. zakončí sa VII. ročník „Orola.“ I dákujeme vŕele najprv tým šlachetným dušiam slovenským, ktoré behom tohto roku už duševne už hmotne účinné boli, aby jediný náš krásomný časopis dôležitú úlohu svoju plniť mohol; spolu ale prosíme, aby jestvovaniu „Orola“ i v budúcom roku pevnými stĺpmi boli. O dôležitosti časopisu nášeho v terajších národnokultúrnom našemu životu i pokroku najnepriaznivejších časiach a o tom, jako „Orol“ úlohu svoju plní, nebudeme slová šírť. Presvedčení sme, že et. obecenstvo s účasťstvom sprevádzalo vyjdenie každého jednotlivého čísla. No, Bohu žiaľ, jest na milom Slovensku nejedno mesto, kde sa k časopisu nášmu chovajú veľmi vlažne. I obraciam sa ku všetkým spanilomyslným národovcom s vrtenou prosbou, by „Orolu“ nášmu pôdu dobyvat naponáhali. Pozývajúce teda ku predplácaniu sa na VIII. ročník „Orola“ sľubujeme, že

Predpláca sa u redakcie a administrácie v Detve (Zólyom megye):

Celoročne 4 zl., poloročne 2 zl. r. č. Studujúca a remeselnícka mládež, i chudobní učítelia obdržia „Orola,“ za 2 zl. r. č. Roč. II., III., IV., V. a VI. „Orola“ možno dostať po 2 zl. r. č. — „Orol“ vychádza vo 12 sošitoch, 3¹/₂—4 hárkov silných, dňa posledního každého mesiaca na veľkej štvorke.

➤ K tomuto číslu „Orola,“ pokud zásoba stačila, priložený je prospekt „Budečskej Zahrady,“ ktorá vychodi u J. Otto v Prahe. ➤

Majiteľ a vydávateľ Andrej Truchlý-Sytniansky. — Knihtlač.-účasť. spolok v T. Sv. Martine.

o vniútorné zvelebenie časopisu svedomite starať sa budeme. Aby sme náklad „Orola“ na r. 1877 ustanoviť mohli, žiadame veľact. pánov odberateľov, aby nám predplatky svoje najďalej do 10. januára 1877 láskave doposlať ráčili. Kto nam najmenej 10 predplatkov z mesta abo okolia svojho zašle, tomu dáme jedonasty výstik „O.“ zdarma. — P. L. R. v Brne. Štyri výstisky „Orola“ preznačili sme na Vaše meno. — Pp. H. B. a J. Č. Roln. v Prahe, C. B. v Příboře, A. B. v Olom., K. v Přerově, Fr. Rez. v Chrudimí. Ráče prijat naše najsrdečnejšie dieky za vaše bratské zaujmanie sa časopisu nášho. Sláva mládeži česko-moravskej! — Velkom. p. V. S. v Prahe, Srdečné dieky! — P. J. J. v Pož. Príspevky Tvoje budú mi milé. Böh Ta poteš a posilní. Moju tuctu Tvojej panej. Piš, kolkó môžeš. — K. Uspokojený som. Dostals noviny? List bude nasledovať. Na zdar!